

საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახაზებიანი გაზეთი; გამოდის ყოველ კვირა დღეს
 № 29 ი მ ლ ი ს ი 12 1898 წ. № 29

შინაარსი: თფილისი ნ. ყორღანისა. — სნეა-და-სნეა აშაგი. — წერილი ქუთაისიდან არიძისა. — გვირიდან გვირამდე. —
 ირი წმინდა ლექსი. კ. გოგოლაძისა. — სარკისსტაგო არჩევნები გერმანიაში ფ. პაცრიშვილისა. — ტანი (გაგრძელება) დ. თამაშე-
 ლისა და ქუთაისის პანისის განცხადება.

რედაქციის ადრესი: არტილერიის ქუჩა № 5, იმის ბირდაძირ სადაც აქამდის რედაქცია იმყოფებოდა.

თ ფ ი ლ ი ს ი.

სწორეთ რომ ახერხებული ქალაქია ეს ჩვენი თფილისი! მთელი ევროპა რომ დიროთ ამის მზგავს ევრსად ევრას ნახეთ. თფილისის სრულიად განკერძოებული ალაგი უკაცია თანამედროვე ქალაქთა ცხოვრებაში. ის კიდევაც არის თანამედროვე ქალაქი და არც არის, ისე როგორც ჩვენი ცხოვრება კიდევაც არის თანამედროვე და არც არის. თანამედროვეა იმდენათ, რამდენათ ის ევროპის გზაზე შედგა, ახალ პირობებში ჩადგა, ახალი საძირკველი შეიმუშავა. აი მაგ. აქაც ვაჭრობაა იქაც, აქაც მიმოსვლაა, იქაც, აქაც მწერლობაა იქაც, ყველა ეს რასაკვირველია თფილისის ევროპის ქალაქს ანუგავსებს, მარა მიუხედავთ ამისა მათ შორის დიდი განსხვავებაა. რაში მდგომარეობს ეს განსხვავება? როცა თქვენ ევროპის ქალაქში შედისართ, მაშინვე ერთ ძირითად თვისებას ამჩნევთ; სახელდობრ, ის ერთი რომელიმე ერის, ერთი რომელიმე კულტურის გამოშხატველი და მატარებელია. აქ გესმით ერთი და იგივე ენა, კითხულობთ ერთსა და იმავე ენაზე — ერთი სიტყვით სადაც კი გაქვანებით, რასაც კი მოიწოდინებთ ყველგან და

ყოველთვის ამ საერთო ატმოსფეროში ტრიალებთ, ამ საერთო ქსოვილში იხლართებით. თქვენ აქ იძულებული ხართ დროებით დაივიწყოთ თქვენი ენობა, თქვენი ზნე-ჩვეულება და რამდენიმეთ მაინც ადვილობრივი ელფერი მიიღოთ; აქ უფველათ მათ ენაზე უნდა ილაპარაკო, ისწავლო, იკითხო და სხვ. ეს ქალაქი ნაციონალური ქალაქია, და მისი თეთოთეული მხარე ამ ნაციონალური სულით არის გაქუნებული. ეს, რასაკვირველია, სულ ერთია, ის დამოკიდებული ერის კუთვნილება თუ დამოუკიდებელის, არის ის პირივე თუ ვარშავა, ლონდონი თუ პრაგა, ბერლინი თუ კრაკოვი. თფილისი? თფილისი სწორეთ ასეთ საერთო ელფერს მოკლებულია. აქ პირველათ ძნელი გასაგებიც არის თუ რომელი ხალხის ან რომელი მხარის დედა-ქალაქში იმყოფებით. დაბალ ხალხში უფრო ქართული გესმით, მაღალ წრეებში და ინტელიგენციაში რუსული, ხალხსავეჭრო და სააღებ-მიცემა ადვილებში სომხური. ქალაქის ეკონომიური მხარე სომხების ხელშია, აღმინსტრატული რუსების, ხოლო დაბალ ადვილებს და უბრალო საქმეებს ქართველები დაპატრონებიან. ქართველი არისტოკრატია კი, სახეში მისაღები არ

ქ. არქისის სა. საქ. სსრ
 სახელმწიფო რ. სახელმწიფო

არის. რაც შეეხება პრესას, ის სამივე ერს აქვს, მა-
 რა მნიშვნელობით და მკითხველთა რიცხვით რუსულს
 უკავია პირველი ადგილი. ამ ჩანაჩართა დაყოფილი
 საქართველოს დედა-ქალაქი. ამ ამ საში ერის შერე-
 თება, მათი ასეთი თუ ისეთი განწყობილება იძლევა
 ახლანდელ თვლილს. ასე იყო თვლილი მუდამ
 რასაკერძოვით, არა. ამ საუფუნის დამდევამდის ის,
 როგორც ქართველთა სატანტო ქალაქი, წმინდა ქა-
 რთული ქალაქი იყო. ვაჭარბა და აღმ-მსოფლიობა
 მართალია ქართველობის ხელში არ იყო, მარა იმ
 დროს ცხოვრების საოვეში იდგნენ არა ვაჭრები,
 არამედ მხედრები, ხალხი მხედრები ქართველები
 იყვნენ. დადვა მეცხრამეტე საუფუნე. საქართველოს
 მხედრული წყობილება შერყვა, ფეოდალიზმზე დაეცა
 და მით გაიკავა გზა მოქალაქობრივი ცხოვრებისა-
 ენ. მალე ცხოვრების სათავე მხედრები ჩამოშორ-
 დნენ და მათ ალაგას მოქალაქენი ჩადგნენ. 1863 წლის
 აღწერით თვლისში ირუსებოდნენ 3,217 ვაჭარი—
 სულ სომხობა, 14,928 მოქალაქე, ამითშორითი მე-
 ხუთედი საშობა, 33,721 გლეხ-კაცი (საბატონო
 სახაზინო, საეკლესიო თუ სხ.) — თითქმის სულ ქა-
 თველობა, 1707 თავად-ზნაფრი — ქართველობა — და
 სხ. აქედან ცხადია ნაშთი ძველი წყობილებისა — ეს
 თვლისის ქართველობა, ხალხი საძირკველი მო-
 მავალი წყობილებ-სა კი სომხობა. ბატონი და ყმა—
 ეს ქართველია, ვაჭარი და მოქალაქე — სომეხი. პირ-
 ვეღონი იგივე საფლის ხალხია, მხოლოდ შემოთე-
 ვით ქალაქში მცხოვრებნი, მეორენი კი ნაშეფ ლო
 ქალაქის ხალხია და მათი ბინაც ქალაქია. ამნარათ
 აქ პირსპირ დადვა ორი ელემენტი, ორი კულტუ-
 რის მატარებელი და მათ შორის მალული თუ ამ-
 კარა ბრძოლაც უნდა ამუქდარიყო. ამ ბრძოლაში
 ის იმპრევიტ, ერც თანამედროვე ცხოვრების გზაზე
 დვას, ერც თანამედროვე იარაღებით აღჭურვილია.
 და ამ, ამ იარაღებით სომეხები შევიქნენ აღჭურვილინი
 და თვლისის ეკონომიკური წინ-მსდევლობა — ეს
 მათი გამძაფრება და გაორიწიება, როგორც შეძ-
 ლებთ ისე რაოდენ-ბით. მეორე მხრით, ქალაქში
 თნდათნ გამრავლდნენ მოაგრ-ბის დაწესებულებები,
 სასწავლებლები, მხედრობა და ყველა ამარ გამაზრ-
 და რუსები, როგორც მხედრე, მოსწავლე თუ მხე-
 დარი. ერთი სიტყვით, ახალმა დრომ იპოვა საპი-
 გზით: საღებ მიცემ-სარბიელზე უპარატესობა მია-
 ნიჭა აუღებ მცემის ხალხს — სომეხებს, სააღმოსტრა-
 ცოზე ადმინისტრაცი-ს წარმომადგენელი — რუსებს,
 ხალხი ქართველები არც პირველის წარმომადგენ-
 ლნი იყვნენ და არც მეორეს...

თველს განე-თარება, თვლისის ისტორია — ეს საქა-
 რთველს ისტორია, და მათი მგრძობისე მკიერით შე-
 კავშირებულია ერთმანეთთან. რას შეიცავს ეს მგრძობისე
 საითკენ მიიწარითის ის? მართალია, ახალ პირობებში
 უკან დაეწიეთ, მარა ეს დროებითი და წარმავალია. ჩვენ
 უკან დაგვაქანა არა ახალმა დრომ, არამედ ძველმა
 დრომ, ძველმა წყობილებამ. ძველ პირობებში აღზ-
 დლი, ძველ იდეებით გავლენილი ვადმოვედით
 ახალ პირობებში და აქ გამოჩნდა, რომ ჩვენ თანა-
 მედროვე ხალხთ არ გვევართ, თანამედროვე ზრძო-
 ლისთვის მზათ არა ვართ. მაშასადამე ჩვენ გვიქვრდა
 წარსული და არ გვანებებდა წამყოს შეგნებას. აქედან,
 ძველი წყობილების დარღვევა, წარსულისაგან განთა-
 ვისუფლება და ახალი გზის გაკლევვა — ამ ერის ერთათ
 ერთი მიზანი, ერთათ ერთი ვასავალი, ერთათ ერთი
 კზა და ხიღ. ქართველობაც ამ გზას დაადგა. მისი
 ამ უკანასკნელი 30 წლის ისტორია არის მისი თან-
 და-თარი განთავისუფლება ძველ ურთი-ერთობ საგან
 და მიახლოვება მგრძობისთან. ერმა, რომელიმაც ეს
 პროცესი დაიწყო უნდა დაასრულოს ის, უნდა მივი-
 დეს ბოლომდე, მისი შეგნება, ან და გზისაგან გა-
 და-წვევა აღემატება ყოველსავე ძალ-ღონეს ადაიანი-
 სას. ის უთუთათ უნდა გახდეს თანამედროვე ერთათ.
 რას ნიშნავს თანამედროვე ერთათ? თანამედროვე ერთათ
 ის, რომელიც შედგება თანამედროვე კლასებისაგან,
 როცა ერთი წამოაყენებს ერთი მხრით ვაჭარ და მრე-
 წველ ხალხს (მურყუხუხას) მეორე მხრით მუშა
 ხალხს (პროლეტარატს) ამ მიზნი ახლდება ის, მა-
 შინ იკრფეს ახალ ძალ ღონეს და მძლავრდება. რაკი
 ქართველობა ამ გზას დაადგა, ცხადია ეს თვლის-
 შა-აც უნდა გამოხატულიყო. და მართლიაც, თუ კი
 ამ 30 წლის წინთ ქართველი ვაჭარი თითით საჩე-
 ნებელი იყო, დღეს ის იწვეითი მოკლენა აღარ ირის,
 ის თანდათან, მზავლდება რიცხვით და ძლიერდება
 შეძლებით. ეს ხანა ამ ახალი კლასის შედგენის
 ხანაა. მეტყვიან: საიდან შედგებდა ქართველ ჩიღლ
 ბურჟუზიას უკვე გაორიწიებულ სომეხთთან შეცი-
 ლება და მათი დამარცხება? ამათ უკვე დაიჭირეს
 საღებ-მიცემო აქარაზი და გვიან მოსულებისთვის
 ადგილი აღარ არის. ეს შეხედულება მხოლოდთ გან-
 მყოფობა მეორე დიდთ: ვაციეითლი შეხედულო-
 ბის: მსოფლიო ბაზარზე უკვე გამაჭრდნენ მოწინავე
 ერებ, უკან ჩამორჩენილითათვის ალაგი აღარ არის
 და მაშასადამე ამათი მრეწველობა უხრალი ოცნე-
 ბაა. ორივე მოსახრება ცხოვრებამ კიი ხანია დარ-
 ლეა. ესაც კი ისტორიის რაზე გავეყარა ახლ ერთით
 ეს აღარ რწამს. ამ მოძღვრების მებარბალტრთ ვგო-
 ნათ, რომ ბაზარი, ასაჩეხი, რაღაც მებარბალტრთებულ,
 ურრავ მთელს წარმოადგენს, მაშინ როდესაც ის

ამჟარა თვლისის ეთარება — ეს მთელი ჩენი
 ქვეყნის ეთარება. თვლისის ს განეთარება — ეს საქარ-

ცულებდა, დღით დღე იზრდება და მატულობს, ისე როგორც მცხოვრებთა რიცხვი და მასადაც მოთხოვნილება იზრდება და მატულობს. რა იყო ამ 30 წლის წინეთ ჩენია? რა და სამეურნეო ქვეყანა, ვაჭრობა კი ერთიანთ ნემცეცების ხელში იყო. მარა ჩენიის ხალხი თანდათან დაიძინა სოფლებიდან, მოაწყდა ქალაქებს. აი რას წერს კაუტცი ჩენიის შესახებ: როგორც უკვე თანამედროვე სახელმწიფოში, სლოვაინთა ქვეყნისავე ხალხი მრავლდება, რომლის გამოკლება სოფელს აღარ შეუძლია და აუცილებელი ხდება მათი ქალაქებში და ხაშრეწელოცენტრებში გადასახლება. მოდის სლოვაინი წერილი ბურჟუა ან და პროლეტარიატი ნემცეცების ქალაქში — ის ჩქარა ნემცეცდება. ეენის თითქმის ნახევარი მცხოვრები სლოვაინთა შთამომავლობისა არის, მარა ეენა ნემცეცურ ქალაქთ დაჩა. მოდის ის შერეულენის ქალაქში (ე. ი. სადაც ნემცეცურთ და სლოვიანურთათც ლაპარაკობენ), მაგრდება ექ სლოვაინურია ელემენტრ და ქალაქი იქცევა სლოვაინთა ქალაქთ იმდენათ, რამდენთ ისინი მრავლდებიან და მრეწელობა ეითარდება. მაჩქარ 1851 წ. შეეძლო პრანისთვის ნახევარ ნემცეცთა ქალაქი ეწოდებია. მარა დღეს ის ერთიანთ ჩენელთა ქალაქია, აგრეთვე პილზენი; თითქმის ბრუნისაც აღარ შეიძლება ნემცეცურ ქალაქთ აღიარება. აგრეთვე წმინდა ნემცეცთა ქვეყნებშიც კი, სადაც სლოვაინთა მუშენთნ ერთთ ცხარებენ, სლოვაინდებიან... მარა ჩენის ერი არის დედა არა მარტა ძლიერი პროლეტარიატის, არამედ ბურჟუაზიისაც... ერთი სიტყვით ჩენიის ერი შეიცავს ყველა თვისებებს თანამედროვე კულტურული ხალხისა*. 1).

ბით ევლარ ეკაყოფილებს თავის მოთხოვნილებას და თვილისში ჩამოდის ბედის საცდელთა, ასე ეწინააჩათ ექ გროუვება ქართველი ბურჟუაზია და კიდევ მეტი — ქართველი მუშახალხი. ამ ორ კლასს შორის ერთი რამ არის საერთო: ორივე ქართველია, ქართულენაზე მოლაპარაკე, ქართული ზნეჩეულებს მატარებელი, და როგორც ამნაირი ორივე ერთნაირთა უკანასკნელი კიდევ მტებთა — ქართველებსა თვილისს, ხოლო ეკონომიურ სარბიელზე მათი ინტერესურთმანეთს ძირიანთ ეწინააღმდეგება და მათი ექ მორიგება უზრალა რეპუკონურთ ჩნახება. ცარცევაგლეჯის წინააღმდეგ მუშახალხი, რა შთამომავლობისა ცუდად იყოს იგი, ერთდება და საერთო ძალღონით იწილადეს ცხოვრების გზას..

ამ ეტობათ, ქართველობა დღეს თვილისში მეორე ხარისხიან როლს თამაშობს, ის დედულრებულა, როგორც ეკონომიურთ, ისე მატკალაქობრივთ და ლიტერატურულ-არტისტურულთ. ამის ერთთ ეტთ მიზეზია ჩენნი ქვეყნის და განსაკუთრებით ქართლ-კახეთის უკან ჩამორჩენა, ჩენნი ერის ფეოდალურ პატრიარქული მდგომარეობაში ჩაჭრა, მასადაც, ამ მიზეზის ძირიანთ ამოგდება, ძველებურ ცხოვრების და მიწით-მფლობელობის მოსპობა და ახალი ეითარების შეთვისება არის ერთთ ერთი საშუალება ქართველობის გამოძიდვარების და თვილისის გაქართველების, ჩეი უკე ამ გზაზე ერთთ და ამ მხრით მივიგზავრებით...

ნ. ყოზღანი.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

შმას წინეთ თვილისის საბაღონსა სასწავლებელში რამდენიმე შენობა დაიწვა. ეტვი მოიტანეს ამ სკოლის მოსწავლეებზე და ათი, სულ ქართველები, და აუტყვევეს. თუმცა მათ წინააღმდეგ ევრაეული და სამტკიცებელი საბუთი ეერ მოიპოვეს, მარა სასწავლებლიდან ათივე დიითბიგეს და პოლიციის საშუალებით სოფელში გაისტუმრეს. გეიკირს, რომ ამ სკოლის ასეთ არეულ-დარეულობას ყურადღებას არ აქცევენ სკოლის პატრონი — თვილისის სამეურნეო საზოგადოება. ორში ერთი ან მან უარი უნდა თქვას პატრონობაზე ან და სკოლაში არსებული დევიარება ძირიანთ შეცვალოს, რატომ მინდა და მინდა ქართველი მწივარი წაუკლებდა ცეცხლის — ეს აღახმა უწყის, იმეღია ამ საქმეს გამოიძიებს სამეურნეო საზოგადოება.

1) ჩინხიტკეკიაზ მარქსის თსუხულებს „Revolution u. Kontre-Revolution in Deutschland“. 1896 წ.

ბ, შემოკინის დიდთ მოაწონებია ი. გოგებაშვილის „Русское Слово“ მეთოდისა და დაუვალეზია მასწავლებლებისათვის ეს მეთოდისა შესწავლეთ და ამით იხელმძღვანელოთ.

ყარსის რკინის გზაზე ჩქარა დაწყება სახალხო მატარებლის მიმოსვლა თფილისიდან სადავურ სანაინამდის, მატარებლები ივლიან კვირაში მხოლოდ ორჯელ.

მთავარ-მართებელმა უკვე აუკრძალა ქალაქის გამგეობას მეტრეეებისაგან გადასახადის აღება ჩამოტანილ ტიებზე.

ქალაქის გამგეობა იჯარით აძლევს მსურველთ ნახალადების ზემოთ მდებარე სამოსახლო ადგილებს, სადაც სულ 400 სახლი დაიდგება.

თფილისის სანიტარულ ექიმს წინადადება შეუტანია ქალაქის გამგეობაში მუშების გაშინჯვის შესახებ. კანონის ძალით მექანზე ვალდებულია თავის მუშებს ექიმს აჩვენებდეს, თანახმათ ამისა სანიტარი თხოვლობს მუშები უტყველთ გავაზენონ დანიშნულ ადგილას ვაგაშინჯათ. ხოლო იმ მექანებმ, რომელსაც ეს მუშა და მეტი ჰყავს, საკუთარი ექიმი უნდა იყოილოს.

პეტერბურლში დაარსდა ამხანაგობა, რომელსაც განზრახვა აქვს კავკასიის სამხრეთ ადგილებში თამბაკოს პლანტაციები გააშენოს და სივარები მოამზადოს. ამ მიზნისთვის ამხანაგობას უკვე 100 დენიკონა მიწა შეუძენია.

საკლესიო უწყებაში წერია: ლდელს არ აქვს უფლება უარი თქვას ეინც თავს იკლავს იმის დამარხებზე, თუ კი პოლიცია მოწმობას წარადგენს, რომ მისი ზნით არავითარი დამრკოლეზა არ არის, თუნდაც კედარი ექიმისაგან გაუტრელი და შეუმოწმებელი იყოს.

გორიდან გვწერენ: 30 ივნისს იქაურ მაზრის სამართველოში ორი ოსი შემოატრენ და განაცხადეს შემდეგი: სოფლიდან კმეჩების საყილდათ წამოვედით, ფული ვალათ ავიღეთ. აქ ერთ ღუქანში დანახარჯი უნდა გავგესწორებია და ჯიბიდან ქისა ამოვიღეთ. მაშინვე მოგვარდა ორი პოლიციელი და ფული ქისიანათ ხელიდან წაგველოჯეს. რამდენსავე ხანს შემდეგ ქისა დავებრუნეს და შიგ დავტოვებიათ იმდენი, რამდენიც ღუქანის დანახარჯს გაისტუმრებდა,

დანარჩენი კი წაიღეს. მიგმართეთ ბოქალს, მან პროტოკოლი შეადგინა; დღეს შეეიტყვეთ ეს პროტოკოლი თავისთვის შეუნახავს და მაზრის უფროსისთვის არ წაუღდენიაო. ნეტავ ეიცოდეთ რა რჯულის პოლიციელია ეს, რომელიც ყაჩაღების წინააღმდეგ მოწოდებული, თითონვე ეწევა ყაჩაღობას, და კიდევ ასეთ აშქარას.

ქუთაისიდან გვწერენ: კვირას, 5 ამ თვის ქუთაისის თეატრში სომხური ეროვნული კონცერტი გაუმართავს აღმოსავლეთის მუსიკის კომპოზიტორის, თფილისში კარგათ ცნობილს ბ. ხ. მ. ყარა-მურზას. ამ კონცერტისათვის მას, ვარდა ჩამოყვანილი სამიოდ მომღერლისა, დანარჩენი ხორო, 50 კაცის მონაწილეობით, იქვე შეუდგენია და მართლაც ჩინებულათ თურმე ჩაატარეს კონცერტი. დამსრეგ საზოგადოება ძლიერ კმაყოფილი დარჩენილა. ქანდარაზე პარტურში „გაშა ბრავოს“ ძახილს პოლიციენონც ვეღარ აჩერებდენო. მეტათ კარგათ თურმე მღეროდენ ხალხურ სიმღერებს, მაგ. ალაგზს, ბარკელს, გულიმჯანს, მოდი ენახოთ ენახს, ანის ქალაქის ადგებას, არაქისის ცრემლებს, თურქის ქალები ბოსფორზე და სხ. ბოლოს ხალხური სიმღერები ნაციონალური ცეკვა-თამაშით დაუსრულდებიათ, რაც მაინც და მაინც სხვა ცეკვა-თამაშით დიდ შთაბეჭდილებებს ვერ ახდენდა ადამიანზე, რადგან იგი ერთგვარია და უღლესათ მაინც სრულად უმხიარულია გამოდისო...

ორშაბათს 6 ამ თვის ქუთაისში უკვე დააფიცეს ქალაქის ხმოსნები და ქალაქის თავის ამორჩევეც დღეს 12 ივლისს იქნებაო, ამბობენ.

წერილი ქუთაისიდან.

ქუთათურთა გაცხარებული მაჯის ცემის მიზეზი დღეს ისევ ქალაქის არჩენენია. ოპოზიცია დღეს კიდევ უფრო ფაცა-ფუცშია, რადგან მას სრული გამარჯების ღლე ვერ კიდევ არ უღლესასწაულნია, თუმცა გავითებმა მას ეს უკვე მიულოცეს. მიზეზი ამისა მათშივე იმალება, გამოცნობაც მათსავე მოქმედებაში გამოქვივის. საქმე ის არ-ს, რომ დღეს ოპოზიცია ცოტა არ იყოს ყურებ ჩამოყრილია, რადგან მას თითო-ოროლათ ჩამოეცალენ, თუ ჩამოეცალეს, ადგილთ შექმნილი მომხრეები, რამაც გამარჯვების სასწორი თანაბრათ გაქოცა. თუმცა ამორჩევის დიდიან მხიარულათ ვაიძხოდენ გამარჯვება ჩენია, ხმოსნების უმრავლესობა ჩენებთანაგან შედგებაო. მაგრამ რამდენათაც საიმედო-

ნი არიან კი-კია სიტყვებით შეგინილი და რწმენის არ-მქონე მომხრეები,—ეს 14 ივნისის ხმასანთა ამოჩრეგებმა გეარიათ და ეკლემტიკეს და ქალაქის თავის მომავალი არჩევანიც ამის ერთ მეტ ნიშნულს გეჩვენებს. მხოლოდ ერთი ის უნდა შეგინიშნოთ დღევანდელ ოპოზიციის მომქმედთ, რომ ისინი ჯერაც ვერ შეჩერებულან ერთ-ერთ კანდიდატზე, რითაც, როგორც ისმის, მრავალ აღუძრეს მად ქალაქის თავობაზე. ბ. მ. ქიქოძის კანდიდატურა, რომელსაც 14 ივნისის ამოჩრეგებულ ექვლანი გაიძახოდნ და მათმა კორესპონდენტებმაც დიფირ ამბები უძღვნეს მას,—დღეს საექვეთ გახდამით და მის წარსულს ისინიც კი ექვს თვალთ უყურებენ. ზოგნი გაიძახიან: ჩვენ მისთვის საერთო პირობა არ მიგეცია და მასსადაც წერობრივით მოვალენი არ ვართ მის წინაშე და სხ. სწორედ გაუგებარია, ვის და რის წინაშე არიან ზნეობრივთ მოვალენი ქუთათური არისტიდობის წარმომადგენლნი? ასეთი მაღალი ფრანგებით თავბრუს ასხმენ მსმენელთ, თუ მკითხველთ!.. საკვირველია აქაურ არისტიდობის დღევანდელი მოქმედნ იმით, რომ ისინი კუთხეში მიმალულან და იქიდან ჩუხით უბრალოდ თავის ქვეშევრდამთ. ესენიც იმდენათ გულუბრყვილონი არიან, რომ სხვა საშუალება ევლარ მოუწახათ ბრძოლაში გასამარჯველათ და შური და მტრობა დათესეს ორ მოძმეთა შორის. ზოგიერთ მათგანმა ამს შინაოაზში დადგება აღარ იკმარა და ეს გავით ქვეყანასაც აშენო. დღესაც ეს დენაგოვები ბულივანს, გასართობ-ყუფახანებში, ბაღებში, ოჯახებში და სხვ. სულ ამ ტემაზე ლაპარაკობენ და ბუზს აქლმვით აქცევენ იმ მდამიო ხალხშიაც კი, სადაც აგვარ მოვლენას არ აქვს ადგილი და თუ სადმე ან ოდესმე მან ეს წუთიერთ გამოჩინა, ამაშიც მისი (ხალხის) მოაპეკეს კუ ინტელიგენცია დამნაშავე და სხვა არიენ. ასეთ ნიადღავ იზრდოდენ შარშან თფილელნი თვითმართელობაში და ასეთივე ბრძოლის ნიშნუებზე გადმოაქეთ დღეს ქუთაისშიაც. მ-მამაძველობა სოციალური კანონ-არა, ამბობს საფრანკეთს მცენიერი ტარტი, მარა ამნაირი მიმამაძველობა კი ვერაფრათ შესაწყნარებელია ..

ერთი მხრით თუ ჩვენი ქუთათური მოხუცებულნი ბურჯუები ქალაქის არჩევნებით არიან ქველათ დანიტრეტებულნი და ორივე დასი თავიანთ შესავფერ საშუალებას ხმარობს მოპრდაპირის დასაპრცხებლათ,—მერე მხრით აქაური ახალგაზობაც დანიტრეტდა, წუთიერთ მაინც, (რაც აქაურათთვის ჩვეულებმა) ჩვენი „ბურჯუების“ ამ ხანებში ნამოქმედართ; მან მოინდომა მათი მოქმედების კრიტიკულს

თვლით შეხედვა და თავისი მსჯავრის დადგმა ასეთ საქმეთ მ-სთვის დღეს სენაქის სკოლის ვითარება ვახდა. დიახ, აქაურებმა, როგორც თფილლებმა, მოინდომეს სენაქის სკოლის საქმეების დაწერილობით გაცნობა, რისთვისაც მოაწვიეს ორივე მოპირისპირე მხარე, ვანაკუთრებით ბ. ს. ყვიფიანის ექვლი, ქუთათურების პირველი არისტიდო კირილე ბეჭანისძე ლორთქიფანიძე, მარა მან ასეთი თხოვნა ახალგაზდებისა არ შეიწყნარა, ეს საცოლა-ქმრო, სა-შინაო საქმეა და ვის რანება აქვს მისი გამოაქვეყნების და შიგ ხელის ფათურისო... ჩვენ გვევლინა მართა თფილელთ ჰყავდათ ასეთი დევიზის ბურჯუები და თურმე ნუ იტყვიეთ ქუთათურთ უარესებიც გყვოლა!.. უარესებიც თქო იმისთვის ვთქვი, რომ გაციონა თუ არა ახალ-გაზდებამ კირილესაგან ასეთი ჰასუბი, იგი მართლაც ჩვენებურათ, იმერულათ დაფრთხა და უმრავლესობამ „საკონების“ ძებნა დაიწყო, მართლა, ან კი რა უფლება გვაქვს ჩვენ ამ საქმეში ჩარევისო. ისინი მიიმაღ-მოიმაღენ აქეთ-იქით — აქა და დიდთ პატივეცმულ კირილეს როგორ ვაწყენოათო და საქმის წარმოება უმცირესობას მიატრევეს ესენი თხოულობენ ამ ოქმის გაცნობას. ენახოთ რა ჰასუსს ვაცემს იმათ სამართლიან თხოვნას ჩვენი მოხუცი არისტიდო... მხოლოდ შეგინიშნათ, რომ ასე უღრავო დროს მოხუცებული ჩვენი ახალგაზდების ბურჯუები მოითხოვენ ჩვენგან ახალ-გაზდობის უნარს და ახალ-გაზდებს კი საქმებრთ მიანიხათ უღრავოთ მოხუცებულობა. ჩვენი სტუდენტობა, რომელიც უმეტესათ ასე უსაქმობაში ატარებს დროს, რალაც უბრალო ინციდენტებზე თხოულობს საერთო მსჯავრის და იმისთანა საქმეს კი, როგორიც სენაქის სკოლის ვითარება, გულგრილათ უტყვიოს.

* * *

30 ივნისის სამეურნეო განყოფილების ეივეპრეზიდენტმა ბ. ს. ხოჯაევმა მოახდინა საჯანგებო კრება წევრებისა, რომელსაც მოახსენა, რომ სამინისტრო გეტხავს ბ. რ. ჩიხლაძის განსაკუთრებულ აზრს, ჩვენ მიერ ამოჩრეგულ მმართველის ბ. ნ. მკურნალის შესახებო. საქმე იმაშია, რომ ამ ერთი თვის წინთ როგორც მკითხველებმა უკვე უწყინარ, განყოფილებამ ბ. ხოჯაევის პრეტექტორობით ამოირჩია ბ. მკურნალი აქაურ სამეურნეო სკოლის მმართველათ იქაური ერთი მასწავლებელთაგანი გწინა-აღმდეგა ასეთ გადაწყვეტილებას ვერ პირადათ და მერე წერილობით შეიტანა განყოფილებაში თავისი აზრი, რათა მათ თვანიან გადაწყვეტილებასთან ერთათ გავგზავნიოთ ეს მოხსენებაც სამინისტროში. რადგან ბ. ხოჯაევმა ასეთი თხოვნის დაკმაყოფილება

თავისი უფლების გადაჭარბებთ მიიჩნია, ამისათვის იგი აღარ გაგზავნა სამინისტროში და უარი უთხრა ბ. ჩიხლაძეს, რომელიც პირდაპირ მიიქცა სამინისტროში და ითხოვა მისი აზრი მოეთხოვათ განყოფილებიდან. სამინისტრომ მართლაც მოითხოვა ეს ქაღალდები, სანა ბ. ხოჯაევმა მისი მარტო გაგზავნა უზრუნველათ მცროს, როგორც თავის თავისთვის, ისე განყოფილების სახელისათვის და ამისათვის შეკრბა წევრება, რომ ისინი ემოწმებინა, არაფერი ს, რაც ბ. ჩიხლაძეს მოხსენებაში აქვს აღწუსებული კრებაზე არ თქმულა და მას მისი მოხსენებაც უსაფუძვლოდ უნდა ჩაითვალოს. ამაზე, რასაკვირველა, წევრებმაც კვერი დაუღერეს და გადაწყვიტეს, გაეგზავნოს სამინისტროს ჩიხლაძის მოხსენება წარსული კრებების ოქმებითა. ეტყობოდა ჩიხლაძის ასეთ საქციელს მეტათ აღუშვითებთა დაღუფებული ცხოვრება სამეურნეო საზოგადოების მოხელს ბ. ხოჯაევსა. 30 წელიწადს სამეურნეო საზოგადოებას ეგვსახურებოთ, თქვა მან, და არც ერთხელ ამისთანა საქმე არ შემეცდვლიათ

ჩენი აზრით უკეთესი იქნებოდა რომ გამოცხადებოდა სკოლისათვის მმართველს ეცმებოთ, თუკი მკურნალზე უკეთესი კაცი არ აღმოჩნდებოდა, ეს ხომ პროტექტორისათვისაც კარგი იქნებოდა და მკურნალისათვის კიდევ უკეთესი. ახლა კი განყოფილება ისეთ ბრძოლას ეწევა, სადაც მოკვება საფეხით არის...

* *

5 ივლისს შედგა კრება სოფლის და რამდენიმე ქალაქის მასწავლებელთა კუთხისის გუბერნიის მასწავლებელთა დამხმარებელ საზოგადოების წესდების* შესამუშავებლათ. ამ მეტათ სიმაპირთ და საზოგადო მნიშვნელოვანი საქმის დასაწყისი თვით სოფლის მასწავლებელთაგან მომდინარეობს, ან კვის უნდა ეგრძნოთ თუ თვით სოფლის მასწავლებელთ არა თავისი დღევანდელი გაქირავებული მდგომარეობა და ამაზე საზოგადოების ყურადღება მიექცეოთ. არა ერთხელ და ორჯერ შეხვედრიხარ, უტკველია, მკითხველო, გახეთების ფურცლებზე მათი გაკირავებული მდგომარეობის ამბებს, არა ერთხელ და ორჯერ შეხვედებოლით მათ საფუძვლიან საყვედურს „სოფლის კურსულები“ შესახებ, რომ ისინიც ხელს უწყობენ მათ ყოვლად დაქვეითებულ მდგომარეობას მარტო იმიტაც კი, რომ ყლავენ მათ მკურნელად ჯამაგირესს, რასაც ხალხისაგან იღებენ, რის გამოც საჩივრები საჩივრებზეა სოფლის მოხელეებზე. ასეთი მოვლენა უფრო ხშირია სამრეველო სკოლის მასწავლებელთა ცხოვრებაში, რადგან მათ გადაწყვეტილი ჯამაგირები არ ეძლევათ მთავ-

ერობისაგან, როგორც ეს სამინისტრო სკოლებში შემოღებული მათა კოტაოდენი ჯამაგირები, რასაც ისინი სოფლებსაგან იღებენ დიდი ტანჯვით ბადებს ხალხსა და მასწავლებელთ შორის მუდმივ უმეყოფილებას, რასაც, რა თქმა უნდა, ცუდი გველნა აქვს შეგირდებზედაც.

გურისი ერთ უფრო შევრებულ მასწავლებელს ბ. გ. წულუკიძეს შარშან დახატა აზრი მასწავლებელთა დამხმარებელ საზოგადოების დაარსებისა. ეს აზრი მან თავის მეგობარ-ამხანაგებთან ერთათ წარუდგინა შარშანეე კუთხისში კურსებზე მყოფ მასწავლებელთა კრებას, რომელმაც იგი მოაწონა, არჩია კომისია და მიაწოდა წესდების შემუშავება ამ კომისიამ თვისი მოვალეობა შეასრულა და წესს, 5 ივლისს ახლა კურსებზე მყოფ მასწავლებელთა კრებას წარუდგინა განსახილველოთ. კრებას 70-დე კაცი დაესწრო და საერო სკოლის ბ. პ. ი. სავიის თავმჯდომარეობით შესწორებული ქმნა წესდება და დაეწალა ახალ კომისიას, ბ. ი. სანულოძეს, ი. ოცხელს და სამოქალაქო სკოლის ისპეტორს ე. ვარიაშვიტს იზრუნონ იმს და მტკიცებაზე. ბ. პ. სავიამ და სამრეველო სკოლების მეთვალ ყურში ეკლუფჯერობამ იკითრეს ევსარხისთან და ბ. იანოესკისთან ამ წესდების დასამტკიცებლათ თელისში წასვლა და პირადათ მოლოპარაკება. ზემოთ დასახელებულ პირთა მხურვალე მონაწილეობის მიღებამ მასწავლებელთ იმედი მისცა საქმის კითლოათ დაბოლოებისა და ისინიც, უტკველია, ამათ იმელებს გამართლებენ...

წესდების მკითხველთათვის გაცნობას ახლა ჩენ აღარ შეუდგვებით და ისევ მის დამტკიცებას მოვუტლით, ხოლო რაც შეეხება ასეთ საზოგადოების დაარსებას, უტკველია, ამ მეტათ სიმაპირთ საქმეს ქალაქის მასწავლებლები შესაფერ დახმარებას გაუწევენ და მის ორგანიზაციას თითონ იკსრებენ ქუთაისში.

დასასრულ მატერიალოერ ერთობის დამხმარებას გარდა ქალაქის მასწავლებელთა მოვალეობა იქნება, (რადგან ისინი უფრო ახლო დგანან გონებრივ მოძრაობასთან) გონებრივი დახმარება აღმოუჩინო სოფლის თანა მოძმებს (რომელთაც, როგორც ვიცით წლოზით არ ეღირსებათ ხოლმე ქურნალ-ვაზეთების წიგნების კითხვა), თურედ მარტო თვითონ სპეკულატორ საკნებში, პედაგოგიაში, რის გამოც ისინი კიდ უკან ჩამორჩენილინი არიან ქალაქის თაიანთ მოძმებზე.

აბაქა.

კვირიდან კვირამდე.

ბრძოლა არსებობასათვის: — დაბრძოლა კი საქონელად — ყოვლად წმინდა ვირილე — ოპო. ზიგა ნაფლავა პატრიარქული მოღვაწეობა — ასირბუღი „სამოსიე“, — ერთი თანამედროვე ღვთაეობა.

ბრძოლა არსებობა-სთვის ცხოვრების კანონიაო ბაზმენ, და მართლაც ვინ არის ამ უბადრუკ ქვეყანაში ისეთი, რომელიც, რომელიც თავის სიკოცხლისთვის. იბრძვის მცენარე, იბრძვის ცხოველი იბრძვის ადამიანი — ერთი სიტყვით იბრძვის ცა და ქვეყანა. და რაღა ვასამტყუნარია ამ საერთო დავი-დარბაზში ჩვენც ვიყოთ ჩაბმული. ქართველი კაცოც იბრძვის და საუცხოვოთაც იბრძვის, მარა, ქვეყნის საბედნიეროთ, არც ამ ბრძოლაშია ერთნაირობა, მოსაწყენი ერთფერობა. აი მაგ. ქართველობის სხვა და სხვა ნაწილიც სხვა და სხვანაირთა ორობრილობას. მისი უპირველესი და უმაღლესი საზოგადოება, რომელიც ცარიელი ბურჯებისაგან შედგება, იბრძვის იმით რომ გაჩუმებულია, სულ განაბულია. და თუ რასმეს ბუტბუტობს ეს უთუთო მის-მასდა, სოროგებში, სიბნელეში, არაეინ დადგინახოს და არა-თენ გა-განოსოსო. ბურჯები უქვეყლია აღიარებენ: ვიღა ვიქვს იმბოტომ რომ დავიბრძალოთ, და უფრი ვიქვს იმბოტომ რომ მოვიყურუოთო. ესეც ერთგვარი ბრძოლაა. მოგვხსენებთ, რომ ჯურღმულში მცხოვრებ ცხოველთ თვალეში არა აქეთ, ვინაიდან მუდამ ბნელეთში არიან და მხედველობა მათთვის მეტ ბარგია. ცხადია, დაბრძვებაც ხანდახან ხანგრძლივობის იარაღი ყოფილა!

თუ თვილისის ზურჯნი ასე დამაღვიას* თავი მაზბენ, სავაგიროთ მთ პრიონიციელ დამქაშებს ფეხი უცდებთ და წაქცევის ღროს კდვაც რა-ღაცას წამოიყრანტალგენ. ეს რასაკვირველია წამოცდენა და ყოველთა წამოცდენა, მოგვხსენებთ, თავის თავს გაშოლტვა. და ვისღა უნდა მოხედვის ეს შოლტი თუ არა ისევე ამ უდროეო ღროს მოლაპარაკეს. თვილისის შემდეგ პირველი ალაგი ჩვენში ქუთაისის უჭირავს. რასაკვირველია აქაც არიან ბურჯნი და ბუენი იმერეთისა, მარა ესენი ძალიან განიარჩენან თვილისის ბურჯებისაგან. აი მაგ. ერთი მათი მამათ-მთავარი კვი ხანია წმინდანთ არის აღიარებული, და უქვეყლია ის მოიღვბს მოწყობებს და ამ მეცხრამეტე საუკუნის ვასულს თავის მოწყობეთაც წმინდანობის ხარისხს მანიჭებს. ერთ

შვენიერ ღღეს ამ ყოვლად წმინდა კირილეს თხოვეს: შეგვიბრალეთ ცოდვილი შენნი და გვამცნეთ ზრახვენი შენი სენაკის სკოლის შესახებო. წმინდანმა მიუღო: მაპატიებია თქვენ ცოდვილთათვის ასეთი უტიფრობა თქვენი და გეცნობთ ამიერიდან, რომ ცოლ-ქმარ შორის გაჩემე ვერ ჩაღვებო. ეს ცოლი რომ სენაკის მრავალტანჯული სკოლაა ცხადია, მარა ეს ქმარი ვინ არის კი ძნელი გამოსაცნობია, ეს ქმარი უთუთო სკოლის გამგე იქნება, ქმარმა მას უფრო შეშვენის. ჰო და, სკოლასა და გამგეს შორის მესამე პირი საქირო აღარ არისო! — ბრძანებს ქუთაისის წმინდანი, ესეც თურმე არსებობისთვის ბრძოლაა. ბრძოლა ქუთათურ, კირილური, ხოლო ეს არსებობა სადამის ვაატანს ამას მომავალი გვიჩვენებს.

არ იფიქროთ ქუთაისში მხოლოდ ასეთ ბრძოლას ეწოდენ, არა, აქ სხვანაირათაც იბრძვიან. ბრძოლის ასპარეზით წელს ქალაქის არჩევნები გახადეს. აქაც, რასაკვირველია, წმინდა კირილეს ლოცვა-კურთხევით, ოპოზიცია შედგა, იზრომა, იღვწა და ბოლოს თითქმის გაიმარჯვა და ყველა ეს რატომ? იმიტომ, რომ თავის მოპირდაპირეთა რაზმში ერთი პირი აერჩიათ და თავის მეთაურათ გამოეყენათ! ოპოზიცია ამით თავის ვაკოტრება საჯაროთ გამოაცხადა და რამდენც ღდა „იპოპოზიციოს“ უბრალო წყალის ნაყვით დარჩება. შეიძლება არ გვერათ ეს? მართალია, ეს საციირველი მოვლენაა, მარა ქუთაისის ბულვარი ხომ ასეთ საციირველებათა შეადრევეანია. როგორც იცით, ეს ნაფიცი ოპოზიცია საშინლათ წინააღმდეგია სათავად-ბანაურთა ბანკის ახლანდელი გამგეობის, ამ გამგეობის საშინელი მომხრება ბ. მოსე ქიქოძე. ხოლო ბ. ქიქოძე ოპოზიციის ხელ-შეუხებელი კანდიდატია. ბანკის გამგეობა და ოპოზიცია ქიქოძეში შერკედენ და ხელი-ხელ გაყრალი ბულვარზე გამოვიდენ. ესეც ერთ ნაირი ბრძოლაა, მარა ბრძოლა თავის თავის უარის ყოფის და დამარცხების. ქუთაისის ოპოზიცია ჩაფლავდა.

აი, ასე უარით-ფურთოთბენ ჩვენებური ბურჯები, წმინდანები და მათი ამყალ-დამყალნი, და ამას უწოდებენ ბრძოლას! სავაგიროთ სულ სხვანაირი ბრძოლაა ქართველობის ქვედა სართულში, იქ სადაც ცხოვრების უმთავრესი ძარღვი სცემს და ინტელიგენტურ ღროს სატარებელ ბრძოლას ადგილი არა აქვს. აქ ვახლავს ნამდვილი ბრძოლა, რაიცაწმინათ შეტაკებაშიც ვადდის. ინტელიგენტს რა უჭირს, ის ოპოზიციობასაც კი ვასწავს და ბურჯობასაც

კი დაიჩემებს მზა-მზარეულზე. ამა ერთი ქართველ მუშას ჰკითხეთ თუ ისიც მზამზარეულზეა. ის ცისმარე დღეს იბრძვის ორიოდ გროშისათვის; ის ებრძვის სამუშაო იარაღებს, ებრძვის მექარხნებს და ასე ვაშინჯეთ ებრძვის თავის მოძმესაც. ვასულ კვირაში ბეთანოვის (ბათომში) ზავოდში მომხდარი არეულობა არის ერთი ასეთი მაგალითი მუშათა შორის უთანხმოებისა და ქიშპობისა. და მართლაც, გლეხკაცი სოფელს გამოაკეცვია, ეგების დღეში სამი-ოთხი აბაზი ვიშოვოვო და აქაც ფეხს იტყვის. შოდის მეორე მხრიდან ისეთივე მუშა და მექარხნის ეუბნება: თქვენ ერთობ ძალიან ბევრი ქირა გცოდნიათ, მე მაგის ნახევარსაც დაეჯერდებო. და პატრიოტი მექარხნეც წინადადებდა მუშებს ითხოვს და ამ გადამთხილთ იყვანს. დარჩა პირველი ულუკმა-პუროთ. დაბრუნდეს უკან სოფელში?

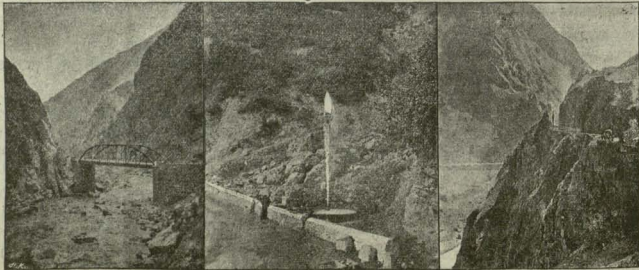

სოფელი რომ მისთვის აუტანელი არ იყვის ქალაქში არ გაიქცეოდა. ხოლო იმათთვის, ვინც სოფელში არ ცხოვრობს ან და ხანდახან სტუმრათ მივა — როგორც მაგ. ინტელიგენტებია — სოფელი საშობთა და გლეხკაცს იქ ჩამას უქადის. აი როგორ აგვიწერს ამ საშობთებს ერთი კორესპონდენტი რომელსაც ავთოყოფთან დაუძახებს შემწეობისათვის: „ავთომყოფის სახლი აშენებულია წიფლის ფიცრისაგან და დამყარებულია ხის საძირკველზე. საძირკველსა და დედაშიწას შორის აქა-იქ ცარიელი ადგილები დარჩენილა, რომელნიც პატრონს ქეშით ამოუღეს; ზაგრამ იმდენი ჭუჭურუტანები დარჩენილა, რომ კატა, თაგვი და სხვა ცხოველი ადვილათ გაძვრებ-გამოძვრება; ქარი და სიცივე ხომ თავისუფლათ ნავარდობენსახლში... კარი სახლისა ზამთარ-ზაფხულ ღია უნდა იყოს, რომ სახლში სი-

ნათლე შევიდეს, რადგან ფანჯრის სახსენებელი აქ არ მოიპოვება... უბრალო გაიორკნოლ ფიცარზე დავენილი იყო რუსის დაგლეჯილი ფარავა, რომელიც ლიბის მაგიერობას ეწეოდა. ფარავაზე იწვა ავთომყოფი, რომელსაც საბნის მაგიერათ ზემოდან ცხების ტყეის ტყაპუკი ეხურა... ბალიშის მაგიერათ ბაკანჯალზე რაღაც ძონძემი ეყვარა, როგორც ჩანდა უბედურს ტანისამოსი ლოგინათ გადაექცია და ლოგინი ტანისამოსათ... — ლოგინი გაუშალე, მეღანია, ეუთხარ გულმტკიცეულობით ავთომყოფის ცოლს. — უი, შენამც გენაცლები, მითხრა თვალ-ცრემლიანმა, ლოგინი რომ გექანდეს რიღს ღარიბი ექნებოთ!! „ეს ერთი ორი მაგალითი კი არ არის, ეს საზოგადო მოვლენაა დასძენის ავტორი („ივერია“ 144) ესეც თქვენი სამოთხე! სოფელის უმაღლესი იდეალი ლოგინი გამხდარა, ლოგინი რომ გექანდეს ღარიბი არ ექნებოთ!“

და თუ ვინმე მუშას მომხრეობა გაუწია გულშემატკივრობა გამოიჩინა იმას ყოველ მხრიდან ლანძღვა-გინებას უმზადებენ. აი მაგ. ერთ ლედელს გამოუწენია ასეთი გულ-შემატკივრობა და ამისთვის მემამულენი დამედურებია, და აგრეთვე ერთი გაზეთის კორესპონდენტიც. აი რას წერს თითონ ის ლედელი „უნდა მოვახსენოთ, რომ აქამდის ყოველ წოდების კაცი უურ მოჭრილი ყმა იყო შეძლებულთა და ეხალა ხომ ბევრია ასეთი, ნამეტურ სოფლათ. მე კარგა ხანია ყმობა მონობა მოვიშორე თავიდან და ჩვენი საკუთარი თანამედროვე აზრა გვაქვს. ჩვენი დევიზია, სიმართლეს და სახარების ქრისტიანული ძმობა-ერთობა და თუ ვინმე მემედურის იმიტომ მემედურის, რომ ჩვენ დიდი კაცები ვართ და რათ გვებედე მაგასა ე. ი, სიმართლეს რათა სთქვიო...“ (ცნობ. ფურ.* 577) აი ერთი თანამედროვე ლედელი!

დარიალის ხეობა.

კუპიდაონი და პსიქე.

ო რ ი ბ მ ა.

I.

რ მინასეს გაჭირება,
 მანქარებს სისარული
 და მუდამ უმის უღარდელათ,
 სამუდამ მიძვედეს გული!
 ჩემთვის ნაზი, ჩემთვის ტკბილი,
 სახუცხოთ დაწყობილი —
 სამომსება ეს ჭეუქანა
 და მე — სამოთხისა შვილი!..
 გარკა სნის ვარ, მგრამ მანინ
 ვერ დამღალ მრავალ წლებმა,
 ასე იღის ნეტარებასი,
 ასე იღის ტკბილმა ბედმა!..
 მხოლოთ მეტის სისუქნითა
 წინ მუცელი წამყსანდა
 და გისვრა კამიშხვილდა,

მსრუბში ჩაქვრ, ჩამეზარდა.
 გლოცვრ, გამდლობ, ჩემო ბუდო,
 ერთგულთა და შიშულთაბუდო,
 სამო — ტკბილ ნაზი ხმებით
 ჩემი გულის დამტკბობუდო!..
 ხომ სკდავ, რომ ეს დეშეში
 ცხოვრებაში სულ მომადის;
 მამ ისინი, მერ მასინი
 და ასე სულ, ზოლომდის!..
 მგრამ, ვაი ეს არ მომწონს;
 ნუ თუ ზოლო დამიდეკა?!
 და ეს მათე ცხოვრებისა
 მისუტებს და გამიწვეკა!..
 რა გარკა — სიკვდილიმან
 იყოს სოლქე განსხვავება,
 ის კვლავობადეს, ვისად ჭეუქანთ
 დაქნათლა გამწარება!..
 და ის, ვინცა ცხოვრებისა
 ეჭვება ტკბილსა წარბოს,
 მან იცოცხლოს, დატკბეს ბედით,
 სამუდამით ისეტროს!..

II.

სიციოცხლეს ვლევ სიმწარეში,
 არ მინასეს სისარული;

მსამ-ნადველით დაგესელი
 შფოთავს გმნობა, გმნისა გული!..
 ჩემთვის მწარე, ჩემთვის უნდა
 ეს ჭეუქანა ვოჯოასეთით
 გადამქვრ და ბრტყელეში
 გამისებასა სანამუბლათ!..
 მოვისარე, გვტყუდი წელში.
 თამში თეთრნი გამქრდა;
 არა წლებით — სიმწროსიკან
 გზა და კვლავი ამქრდა!..
 ჩამოკვნი და მიკლო ძღვმა,
 მისუსურდი. გასმარს ჩინდას
 დაკვამტყუნი, ეს ცოდნა
 ტანჯვა გმნის-გასჭირდა!..
 იკვდილს ვნატრობ, სულთა მსუთას
 ჩემთან მოსვლას გვედრება;
 ვეკლასკან მაგიწეუბლი,
 მეონი დემრისად ვაგიწეუბი!..
 ესედავ ტანჯვა მიგმუდვება,
 ესედავ არ აქს დასასრული,
 ესედავ ამას, და სიმწროსიკან
 შფოთავს გმნობა, ჭეუქანს გული!..
 გ. გოგოლაძე.

სარეისტავო არჩევანები გერმანიაში.

ზასული იენისის თვე გერმანიაში ჭევა-ქუზილის
 თვე იყო. ჭქუხდა პარტია, ჭქუხდა გაზეთი, კანდილა-
 ტი, პროკლამაცია, გრაილობდა და ორნორტილობდა
 და ზლონი, ყველა ცერებზე შემდგარიყო და სახე და-
 წითლებულ-დაოთლიანებულნი — auf zur Wahl! იძა-
 ხობდა. კანდილატი კანდილაც მისდევდა, კრება კრე-
 ბას, პროკლამაციებით დატვირთული ველოსიპედი
 ასევე დატვირთულ სხვა ველოსიპედს, პროგრამმა
 პროგრამის ეტაკებოდა, აზრი აზრს, ინტერესი ინ-
 ტერესს და იყო ერთი უშველგებელი მიწოლია, გრი-
 ალი და ალიაკოთი. მიოლი ეს ჭკანწყვეტა სარეის-
 სტავო არჩევანებმა გამოიწვია. ხალხს თვისი სურვი-
 ლი უნდა გამოეთქვა და მისი უფლებების წარმომად-
 გენელი რეისსტავი ახლათ აერჩია, სხვა და-სხვა პარ-
 ტიების განკითხვის დღე დღეა. პარტია პარ-
 ტიას არ იწობდა, კანდილატი კანდილაცს, რომ თეი-
 თონ ბრძოლა მოვეო და მოწინააღმდეგე დაემარც-
 ხებია.

მეგრამ აგრე გათვალ არჩენები და აღიღებდაც მიუყარადა; ხალხი დამწვიდა, თითქოს თავის წინანდელ კალაპოტში ჩადა პარტიათა შეტყევა მოხდა და ბრძოლაც ვითომ მოჩა, ამას შემდეგ თითქოს მებრძოლნი დაილაღენ და მოსენენებს მიეცენ. წინანდელი კიჟინა და ღრიანცელი აღარ ისხის. ახლა პარტიები ბრძოლის შედეგს დატყვიან და ხან იქით ატრიალებენ; ხან აქეთ; უნდათ სასურველი ნიშნები უნახან და გულის დაიწვიდონ. ყველა ანგარიშშია; ზოგი მკვდრებს ანგარიშობს, ზოგი კიდევ ცოცხლებს. ყველა კი წაგებ-მოგების ჯამს აუთებს და პარტიის ბაღანს ადგენს. ეს ბაღანსი ზოგისთვის საწუხარათა, ზოგისთვის კი სასიამოვნოა და გამამხნეველი. ერთი ბელს უჩივის და თვალეზზე ცრემლებს მორჩული გადაცედილ თანამოაზრეებს ისენიებს. მეორე ამის გამო იცინის და თავის გამარჯვებზე ღიღინებს. ჯერ ვიკითხოთ ვინ ტირის?

ტირინ რეპეციონერები, კონსერვატორ — ნაციონალ-ლიბერალები და „პატრიოტ“ ანტისემიტები, — აი, შეგებით შემოსილი პარტიები. პირველებმა კავშირიც შეადგინეს, ერთმანეთს დაეკომბოდნენ, სულ მუდამ Sammlung-ს გაიძახადენ, მარა არჩენებში მაინც სძლია ოპოზიციამ, თუ რა არის ეს Sammlung-ი, მათი შეერთებ-შეკავშირება, ამაზე უკვე ერთ წერილში გეკრძან და მოხსენებული. ეს კავშირი რეპეციონერ ძალთა შეერთებას ნიშნავს. მსხვილი ბურჟუა აგრარ-კონსერვატორს უძმობილდება, რომ მათ შეერთებული ძალით ქვეყანა თალონ და თალონ. ამის გამო ისინი წერილმან ინტერესებზე ხელს იღებენ, ერთმანეთს უთმობენ და ერთი მსხვილი მიზნისთვის ერთიანდებიან. პროგრამათა სხვადასხვა ფერობა ჰქრება და საერთო რეპეციონერ-კონსერვატორული ძალით გაიმყვებენ ექლვე. ბატონი „ლიბერალი“ ნამდვილათ კონსერვატორის მაჩანჩალა ხდება. — მაგალითათ, აგრარ-კონსერვატორს ბატონ-ყმობის შემოღება წყურია, ხალხის სოფლებიდან დამქრის აქრძალვა უნდა. რათა? რათა და მუშა ხალხი სოფლათ კლებულობს და მუშის ფასი ძვირდება. ის კი მემამულეა და, რასაც ვერცხვია, მომეტებელი ფასის მიცემა ენარება. ეს მისი სურვილია რომ ვინაზორცელდეს, საკმარისა აქრძალოს საფულელ მუშას სოფლის მიტრევა და ქალაქში გადასახლება. მაშინ ის ბრწყინვალე თავადის ხელში იქნება და უნდა არ უნდა ამ უკანასკნელის ბრძანებებს უნდა დემოზონილოს და თუ იურიდიულათ არა, ფაქტიურათ მისი ყმა გახდება. ეს იგივე ბატონ-ყმობის აღდგენა არის. რეპეციონერსაც ეს უნდა. ის სამოენებოთ ისენიებს იმ დროს, როცა ფხს

დაბაკუნებდა და ყმები სმენათ გადაიტყველდა. ახლა კი დრო შეიცვალა, წახდა, გაფუტდა. წინანდელი ყმა ახლა ფხის დაბაკუნებას კი არა, მოფერებასაც აღარ ემორჩილება, მეტს ქრას თხოულობს, თავის ღონეს მეტათ აუხსებს და თან-და-თან უკეთესათ ცხოვრებას ცდილობს; თუ ვერ მოულოვდა, ქალაქში გაზრის და იქ იწყებს მუშაობას. მარა ეს ხომ ბურჟუაზიისთვის არის სასარგებლო? იტყვი თქვენი. მართალია. რამდენადაც ქალაქში მუშა მატულობს, იმდენათ მუშის ქირა კლებულობს, ქალაქის ზატონი კი ბურჟუაზია და მამასადამე, მუშის ქირა ვითაუბდაც მისთვის; სასარგებლოა; ავკარათ, ის, რაც მემამულეს აკლდება, მას ემატება. თითქოს ამ მიზეზით ბურჟუა აგრარ-რეპეციონერი ამ შემთხვევაში ვერ უნდა მოკრებულყოფი, მარა კომპრომისის აბა რაღას ჰქრია. კომპრომისისა, როცა ორი მძარე ერთმანეთს უთმობენ და საკუთარ ინტერესებზე ცოტა ხელს იღებენ. ლიბერალ-კონსერვატორის შეთანხმებაც ერთნაირი კომპრომისისა. მუშის ქალაქში გამზარდება, მართალია, ბურჟუაზიისთვის სასარგებლოა, მარა ამასთან, მისთვის ძალიან საწუხარა შედეგაც ახლავს. სოფლიდან ჩამოსული მუშა ქალაქის მუშებს ეცნობა, მათ ორგანიზაციაში შედის, კითხულობს, სწავლობს და სოციალ-დემოკრატიის მოძინე ხდება. ეს კი, როგორც ბურჟუაზიისთვის, ისე კონსერვატორისთვის, უბედურება არის. წითელი ეცხაი იზრდება. თუ მუშა ისევ სოფლათ დარჩება და თავადის გველნას ქვეშ იქნება, სხნებულ ეეშას ზრდა მოაკლდება და საცხოვრებელი წყალი ვითომ დაუშრება. ამასთან თვით ქალაქში მუშათა რიცხვი ძალიან რ ძალიან ბევრია. ბურჟუაზიას მტრი მუშა ხელი აღარ ესაჭიროება და მუშებ შორის უფრო მეტი კონსერვაციის გაძლიერება სასარგებლოთაც აღარ მიანია. მამასადამე, აქ ბურჟუაზიის და ბრწყინვალე წოდების ინტერესები ასე თუ ისე შეერთებულა. — რა უნდა კიდევ კონსერვატორს? მას ბევრი რამე უნდა. მას უნდა სახელმწიფოს მმართველობის სათავეში ყოფნა, ეს უნდა ნაციონალ-ლიბერალსაც; ფლობელობას იყოფენ და ერთიანდებიან. კონსერვატორი იძახის: ხალხი ძირს, მთავრობა წყევითა. ნაციონალ-ლიბერალიც ამასვე ამბობს. აგრარ ჯიბის გასქელება უნდა. ბურჟუაზიასაც, რასაკვირველია. ვინ უნდა ვაძქვლოს ეს ჯიბები? ხალხმა. და აი, Sammlung, Sammlung-ი, დამახებ ლიბერალ-კონსერვატორმა და ერთმანეთს სუყარულით გადახებიენ. მაღლა ჩვენ, ძირს ოპოზიციარა, დალიონენ მათ და ხელი ხელში გაყრილი შეტურდენ არჩენების მოკრეში.

მარა მორჩეის ტალღები ძლიერი გამოდგა. ოპოზიციამ მაგათ შემოპკრა და გასკენილი მკლავები

ბეგრ ადგილას ვაჰკლიჯა. მოკავშირენი წყალმა ჩაძირა. თითქმის ყველანი დაიღრჩობოდნენ, რომ ბოლოს, დამატებით, არჩევნებში, ისევ ოპოზიციის უმრავლესობას არ ეშველა და განსაკუთრებისაგან არ ეხსნა. არჩევნების დასრულებისას მოკავშირენი ამოფორთხდნენ მოარევიდან, როგორც იქნა, ვასერილი-გაწუშპულინი და თელავებზე ცრემლები-მორაყელონი. მათი ჯარი შეთხვლდა. რამდენიმე მოკავშირე მოარევიში ჩარჩა და განისვენა „წილისა შინა“. 1893 წელს 100 კონსერვატორი იქნა არჩეული. მას შემდეგ ხუთი წლის განმავლობაში მათ აკლდებოდათ ღ აკლდებოდათ, ასე რომ რეინსტაგის დათხოვნის დროს კონსერვატორ დეპუტატთა რიცხვი 88 იყო. ახლა კი მათი რიცხვი 82-ზე ჩამოვიდა. ნაციონალ-ლიბერალები ორმოცდა ათიდან ორმოცდა ცხრაზე ჩამობძანდნენ ხოლო ანტისემიტები თექვსმეტიდან ათზე თუ თორმეტზე.

სამავიეროთ ოპოზიციის ძალამ იმატა. ვინ არის ეს ოპოზიცია? „წესიერების პარტიებს“ (Ordnungsparteien) ე. ი. ნაციონალ-ლიბერალებსა და კონსერვატორებს ოპოზიციით ცენტრ, თავისუფალ მოაზრენი და სოციალ-დემოკრატია მიანიათ. ყველა ეს პარტიები ერთ ტაფაში მოსაქცევი არ არიან, მარა „წესიერებს“-ს მოკავრულინი ამას არ დასდვენ. მათ ცენტრიც ოპოზიციისაში შეჰყავთ და თითქმის რადიკალურ პარტიათ თვლიან, იმ ცენტრს, რომელსაც რადიკალიზმისა ერთი მისხალიც კი არა ცხიარა. მართალია, ნაციონალ-ლიბერალებთან შედარებით ცენტრი უფრო წინ წაწეული პარტია, მარა ეს მხოლოდ შედარებით. ვინ არის ცენტრი? ეს არის კლერიკალური პარტია და განსაკუთრებით კათოლიკე ამომჩრეელების წარმომადგენელი. სახელმწიფო მართვა გამეგობაში მას კათოლიკური ეკლესიის გავლენის გაძლიერება უნდა. მისი თვეა ლტოლიცლება ესაა. ეკონომიკურათ ვითომ წერილ მესაკუთრების ინტერესებს იცავს, მაგრამ არა ყოველთვის და არა სისტემატიურათ, საცა ეკლესიური ინტერესი წერილი მესაკუთრის ინტერესის მსხვერპლათ მოტანას თხოულობს, ან ფროსანი ცენტრი იმ მსხვერპლს უკან დაუხეველათ იმეტებს. ასე იყო, მაგალითათ, ამ წლის დამდგეს ცენტრის მოქმედება საფლოტრა კანონ-პროექტის შესახებ. აქ მან ხალხის ინტერესი გასცა და მთავრობას რეინსტაგის ფარდებს უკან მო-

ურიგდა. მთავრობას მოთხოვილი გემები მისცა და მთავრობაც თავის მხრით წყალობას დაჰპირდა. საფიქრებელი იყო, რომ ხალხისთვის ასეთი ღალატით ცენტრს არჩევნებში ზარალს მოუტანდა და ამომჩრეელებთან ენტიბარს გაუტეხდა; მარა საქმე ისე მოეწყო, რომ ეს სამიოვე თვის წინათ ცენტრისგან ჩადენილი ცოდეა უკან მიიბოლა და მის მავიერ სხვა, უფროა მნიშვნელოვანი, კითხვა წამოდეა. ცენტრის ერთმა წევრმა გაზეთში გამოაცხადა, რომ მთავრობა საარჩევნო უფლების მოსპობას აპირებდა, მე ეს დაბეჯითებით ვიცოა. საარჩევნო უფლების მოსპობა, რასაკვირველია, იგივე ხალხის უფლების მოსპობა და ხალხის დამხუნეგება. ასეთი ამბავი აქ ხომ ჩუმათ ვერ ჩაივლიდა. და, აი, ატყდა ყუმბარების სროლა. სოციალ დემოკრატია ზარბაზნის ზარბაზანზე ცლიდა, მთავრობას და მის მისწრაფებას მიწასთან ასწორებდა. მთავრობის რეაქციონურ პლანების წინააღმდეგ ვაჰკოდა, თავისუფალი მოაზრეც და ცენტრიც სხენებული უფლების დასაცველათ თავგამოდებით იბრძოდა. ამ ვარემოებამ ამომჩრეელებს ცენტრის ცოდეა მიაციწყა და ისევ გული მოუღებო. ცენტრმა ამით ისარგებლა და არჩევნებშიაც ღელო გაიტანა. წინაღულთან შედარებით ახლა მას რამდენიმე ახალი დეპუტატიც მიემატა. წარსულ რეინსტაგაში 101 ცენტრის წევრი იყო. ახლა ეს რიცხვი 103 თუ 105-ზე ავიდა.

მარა მუშათა პარტიასთან შედარებით ცენტრის გამარჯვება სრულიად არაფერია. არჩევნებში ყველა პარტიები ერთმანეთს ებრძვიან, გარდა „მოკავშირეთა“, მარა მუშათ პარტიის მიმართ კი ყველანი შეერთებულნი არიან და მის დამარცხებას ცდილობენ. მიუხედავათ ამისა არჩევნებს შედეგათ 32 სოციალ-დემოკრატის არჩევა მოჰყვა და დამატებით არჩევნებში კი მათგან 101 მონაწილე იყო. ამ ვარემოებამ ყველას გული გაუხეთქა. ყველა პარტიებმა კიჟინი მორთეს თუ არ შეგერთდით, ეს არის — სამშობლო იღუპება. Nieder mit den Umstürzler! ძირს მემამბოხენიო. გრაფმა პოზაღდესკიმ განსაკუთრებული საარჩევნო ციკკულიარი გამოცა და ყველა პარტიებს ურჩედა, დამატებით არჩევნებში, საცა მპირდაპირე სოციალ-დემოკრატი იყო, ამ უკანასკნელის მოწინააღმდეგისთვის ჩაეგდოთ კენჭი, პარტიის განუჩრეველათ.

პარტიათა ასეთი შეერთება განსაკუთრებით სასარგებლო თავისუფალ მოაზრებებისთვის გამოდგა. თუ არჩევნებში მათგან მხოლოდ 2 გაეღდა. სამაგიეროთ დამატებითი არჩევნებიდან 48 იშვა. წინანდელ რიცხვს მათ მაინც ვერ მიადრწეს, მარა სოციალ დემოკრატის წინააღმდეგ პარტიების შეერთება რომ არ მომხდარიყო, მაშინ თავისუფალ-მოაზრებების საქმე კიდევ უარესათ წაერდებოდა. ამასთან მათ პარტიას თვით სოციალ-დემოკრატიაც ეხმარებოდა. საცა თავისუფალ მოაზრებს მოწინააღმდეგე სხვა პარტიებიდან ჰყავდა, იქ მუშა ხალხი კენჭს ყოველთვის თავისუფალ-მოაზრეს აძლევდა. ამ გვართ ამ უკანასკნელს ყოველ მხრიდან შეეწეობა ეძლეოდა. ამიტომაც ახლა რეპუტაციონერები ცოტა ეშმაკუთხა და ცინიან თავისუფალ-მოაზრებს: თქვენ თუ არ გაწყვიტოთ და სოციალ-დემოკრატამ არ შთაგნთქათ, ამას ისევე ჩვენ გვიმადლიდეთო. მარა თვით შეერთებულ პარტიებისთვისაც არ ყოფილა საზარალო ეს შეერთება. თუ ნაციონალ-ლიბერალები 49 დე ახობდენ, კონსერვატორები 82-დენ, ეს ისევე იმავე შეერთების წყალობით. ყველგან, საცა არჩევნებში მათი მოპარდაპირე სოციალ-დემოკრატ იყო, ყველა პარტიების ხმები ან ლიბერალისკენ მიდიოდა, ან კონსერვატორისაკენ, ხოლო სოციალ-დემოკრატისაკენ — არას დროს.

ეს უკანასკნელი ერთთა ერთი პარტია არის რომელც მხოლოდ თავის ძალ-ღონეზე იყო დამყარებული. მისი შექმნე და მშველელი სხვა არავინ იყო. მას ყველა პარტიების იერიშისთვის უნდა გაეძლო და ლელო საკუთრის ძალ-ღონით გაეტანა, ასეთი გარემოების მიხედვით გასაშტერებელია ის შედეგი, რომელსაც ამ პარტიამიძლია. დამატებითი არჩევნებში 34 სოციალ-დემოკრატ იქნა არჩეული. წინანდელ რეისტრებში მათი რიცხვი 18 იყო, ახლა ეს 56-ზე ავიდა. მაშასადამე, პარტია რეისტრებში 8 ახალი მანდატით გაძლიერდა.

ეს გაძლიერება ძალიან მნიშვნელოვანია. მარა კიდევ უფრო ყურადღების ღირსია ხსენებული პარტიის ზნეობრივი გამარჯვება. მან ყველა პარტიების შეერთებულ ძალის გაუძლო და გაიზარდა, უკან არ დაუწყევია. გაიზარდა და არა მარტო დემოკრატების რიცხვით, არამედ მომხრეების რიცხვითაც. და თავი საქმეც ხომ ამ მომხრეების გამარჯვება. მისი მომხრე ამომრჩევლების რიცხვი წელს ორი

მილიონი და 120 ათასი კაცი გამოდგა. 1898 წელს კი 1 მილიონი და 786 ათასი იყო. მაშასადამე 5 წლის განმავლობაში მომხრე ამომრჩეველთა რიცხვი 334 ათასით ანუ მილიონის ერთი მესამედით გაზარდილა. სხვა ყველა პარტიების ხმების რიცხვი გაზარდის მაგიერათ უკან წავიდა. და ეს კი, რასაკვირველია, თვით პარტიების სიკვდილის დასაწყისს ნიშნავს...

უადგილობის გამო აქ აღარ ვინსენიებთ წერილ-მან პარტიებს. საზოგადოთ გერმანიის პოლიტიკურ პარტიათა რიცხვი ძალიან დიდია. მათი შინაარსის და ძალ-ღონის გარკვევა და ურთიერთობის დახასიათება მეტს დროს და ადვილს მოითხოვს. ამაზე შემდეგში უფრო ვრცელი წერილები გექმნება.

ახლა კი ნათქვამიდანაც მკობველი დაინახავდა, რომ რეპუტაციონერებს იმედი არ გაუშაროთლდათ და მათმა „კავშირმა“ უნაყოფოთ ჩაიარა. ახალს რეისტრებში დაკლებული ძალით შემოდინა აგრარ-კონსერვატორები და „პარტიოტ“-ლიბერალები, თავისუფალ მოაზრეები თითქმის წინანდელ ღონეზე დგანან. სამაგიეროთ გაზრდილია ცენტრი და კიდევ უფრო გაზრდილია სოციალ-დემოკრატია. სიმრავლით პირველი ადგილი ისევე ცენტრს უკავია. როგორც წარსულ რეისტრებში, ახლაც მას სარეისტრაგო სასწორი ხელში უჭირავს და რეისტრების აქეთ თუ იქით წასვლა მის გადაქან-გადმოქანებაზე ჰქიდა. სახელი „ცენტრი“ ამ პარტიაზე სწორეთ ზედ გამოჰტილია ეს მარცხნივ ე. ი. რადიკალობისკენ ვერ გადმოიწევს, მარა რეპუტაციონერებსაც ვერ მიგმზრობა. ამის გამო ახალი რეისტრებისთვის რამე დიდი სიკმეების გაცემა ყოველად შეუძლებელია. ის ვერ დაადგება რადიკალობის გზას და შესაძნევე რეფორმებს ვერ შემოიღებს, მარა მეორე მხრით უკან სვლასა და რეპუტაციონურ წესების დაკანონებასაც ვერ მოახერხებს. და აქაურ სოციალურ ბრძოლაში, ჩემო მკითხველო, ესეც ცოტა რასმეს ნიშნავს.

ფ. პარტიკალი.

ა ბ ს ი.

(მოთხრობა)

(გ ა გ მ ძ ე ლ ე ა *)

III.

ასონ პირბადიანი გახლდათ მაძიებელი აზნაური; — იგი არც აზნაური იყო და არც გლეხი, ორივეში კი ფეხი ეღვრა ამიტომ მას სოფელში „გლეხ-აზნაურას“ ეძახდნენ. „ვისთან იყავი შენ გუშინ?“ — გლეხ-აზნაურასთან. „ვენ გყავდა სტუმრათ?“ — გლეხ-აზნაურა! ამბობდნენ კვირიკელები და, მართლაც, სხვა მრავალ გლეხ-აზნაურებში, ისაონი ნამდვილი წარმომადგენელი გახლდათ თავის წოდებისა. — ის გლეხთან გლეხი იყო, აზნაურთან — აზნაური. — ყველამ იცოდა რა კაციც გახლდათ ისაონი და ამიტომ მას ყველა შესაფერ პატივს ცემდა: თუ საღმრეთო იქნებოდნენ მიპატივებული, ყველაზე უფრო აზნაურებს აღვუკრძალებდნენ, მერე ისაონს, დასასრულ — გლეხებს; ეკლესიაშიაც ყველაზე წინ აზნაურები დგებოდნენ, მათ მერე ისაონი და სულ უკან გლეხები; ღვთაობა პირველად აზნაურებს უკმედა, მერე ისაონს და ბოლოს გლეხებს. ისაონის განსაკუთრებული ღირსება ყველაზე უფრო კარგათ გამოიჩინა მაშინ, როცა კვირიკეთში ერთი ალიაქოთი ატყდა. — კვირიკელი გლეხები და აზნაურები ერთხელ რაღაზედაც წაიხტნენ, დააღვს კეტებს ხელი და ერთმანეთი კარგათ მიბეგვეს; ამ დროს ისაონი შუაში მოკმეღებდა: ხან ერთ გამარჯვებულ მხარეს მივედღებოდა და ხან მეორეს; — მასაც ყველგან ადგილი ჰქონდა. მაგრამ დრო გამოიცვალა, მთავრობამ უფრადლება მიაქცია ამ ზღვამეტ, შუაში გამოქვეყნულ წოდების და გამოაცხადა: ვისაც რამ ძველებური სიგელ-საბუთები გექნესთ, წარმოადგინეთ და აზნაურობა დამტკიცეთ. ამა სერი მაშინ იყო! გლეხ-აზნაურები ჯარასაიეთ დატრიალდნენ: გადმოაგრიეს მიმჭვარტლულ-მიმტკიცული თაროები, გადმოაბრუნეს მამა-პაპისეული სკივრები, შეძვრენ თახჩებში, გადმოაქათეს იქაურობა ერთი სიტყვით შეიქნა ვაცხარებული ძებნა. ეძებდნენ აზნაურობას. არა, აზნაურობის საბუთებს!.. საღ? სკივრებში და თახჩებში! სხვა მრავალთა შორის ისაონ-

მაც გამოძებნა ძველ სკივრებში შენახული რაოდენ ლურჯ-სქელ ქალღღებ დაწერილი საბუთები, დახვია ხელი ყველას და სიხარულით გააქანა ქალაქისკენ „დგორიანსკი დეპუტატ სობრანიაში“, რომლის შენობა ასწავლა მას ერთმა ქალაქში მომუშავემ. აქ რაც შეტე იყო, ისაონს უყავნე დაუბრუნეს, ხოლო რაც საჭირო, იმისი კი უთხრეს: წადი, ეს საბუთები ვისმე ამოაკითხინე, გადაათარგმნინე რუსულად და მერე თხოვნასთან ერთად, რომელზედაც მარკები უნდა იქნეს დაკრული, წარმოადგინეო. „ვი შარს!.. თქვა ისაონმა: მაგ ოჯახ-ქორეგმა, კითხვა არ იციან თუ? აბა რაღა სხვაგან წაიღილო?.. რაღა ექნა! წაიღა და ისაონი და თან, რასაკვირველია, ქალღღებიც წაიღო. მიაქეს მარა ვის მიუტანოს, არ იცის. ჩაფქრებულმა და დანაჯვრებულმა გაიარა სამიკიტნოს წინ. იქ ერთი რუსულად ჩაქმული ახალგაზდა კაცი დაინახა, რომელიც რკინის სვეტს მიჰყულებდა, მარცხენა ხელი ჯიბეში ჩაეყო, მარჯვენა უბეში, მარჯვენა ფეხი მარცხენაზე გადაეფდა და გულ-მოდინეთ იცქირებოდა სამიკიტნოში, საიდანაც მსუქანი შემწვარი გოჭი მოიხანდა. ახალ გაზღამ, ისაონს რომ შეხედა, მიძახა: — მოითმინე, ზატონო, მოზარძანდი! თქვე უთოთა აზნაურობის საბუთები გაქვთ ამოსასაკითხი და გადასათარგმნე? ისაონს გაუნახდა. შორიდა მოიხანდა ქული და ჯერ სიტყვაც არ ეთქვა, რომ საბუთები უბიდან ამოიღო, მისცა ახალგაზდას და უთხრა:

- საბუთები მაქვს, მარა არაინა მყავს ამოკითხი და მთარგმნელი.
- აი, მე ვთარგმნი მაგისთანაგებს, თქვა პალტასანმა და სასუთებს დაუწყო თვალთერება.
- მართლა, შენი ჰორიმე? შეეკითხა ალტაცხული ისაონი.
- როგორ თუ მართლა! გუშინაც ოციოდე კაცი გავისტუმრე შენი თანები, იმათაც საბუთები ჰქონდით გასაკეთებელი.
- გუჟყვით კი?
- გუჟყვით და არა?.. იმისთანები გამიკეთებია!..
- აბა, შენი ჰორიმე, იცხონე სული და ჩემი საქმეებიც გააკეთე, შევედრა გულ-აჩქროლებული ისაონი.

*) ის. „გადა“, № 8.

— გავაკეთებ რასაკვირველია.

— კი, შენი ჭირიშე! აბა ფასი?

— ფასი... შენიც იცი, რა ღირს ამაგების გაკეთება! სულ ცო...ტა—ცოტა რომ ეთქვათ, .. აქ მან მიიღვა შეუბღბე თი:ი, კიდევ გადაზხნდა საბუთებს და განაგრძო: ამდენი საბუთების გაკეთება ღირს, სულ უკანასკნელი, თხუთმეტი თუმანი!

იასონს ამ სიტყვების გაგონებაზე ტანში საშიშროება გააზრიალა... იმას ეგონა, ამაგებს გაკეთებაში ორ-სამ მანეთზე მეტს არე-ნ მოხოვსო. ახლა რა ექნა, აღარ იცოდა...

— მართალი მოთხარი, თუ კაცი ხარ! შეეხეწეწა იასონი, რომელმაც ამ ღროს, გულის გასაყეთებლათ, იფიქრა, იქნება ხუმრობასო.

— მართალი ის არის, რაც ეთქვი, იმაზე ნაკლებ ბარ შეიძლება!

იასონს იმედი დაეკარგა. ტანზე ციკმა ოფლმა დაუარა, რაკა წარმოიდგინა, რომ ას ორმოცდაათი მანეთი გადახდდა სამი მანეთის მაგიერათ, როგორც ის აქამდის ჰეიქრობდა. კიდევ შეეცადა, იქნება დაიკლოსო, მარა ამაოთ; იასონს ეგონა თუმნობით დაიკლებსო და ის კი მანეთობითაც არ იკლებდა!.. რაღა გზა იყო! წაივდა სხვასთან, იქნება სხვამ უფრო როგორც ფასად გამოიკეთოს საქმეებიაო. წაივდა და შეხედა იმ გვარსავე ახალგაზდას, იქეთსავე ადგილს მდგომარესს. ამანაც მიიპაზა:

— მგონი საბუთები გაქვს ამოსაკითხი და სათარგმნი? იასონი მობრუნდა და საბუთები უჩვენა.

— უა!.. რა ბევრი საქმეა!.. მარა ვიწრომებ და გეაქეთებ, მხოლოდ ოცი თუმანი კი ეღირება! იასონს ამ სიტყვებზე თვალები დაუბნენდა, გული შეუღონდა და კინაღამ წაიქცა...

— აგერ სხვა თხუთმეტი თუმნათ მიეცეთებდა და შენ კი ოც თუმანსა მოხოვთ? გულ-აჩივლებულათ თქვა იასონმა.

— ეჰ, ჩემო მეგობარო! ის რომ თუთხმეტ თუმნათ მიეცეთებდა, შენი იერი გაკეთებულად იქნებოდა, „კიასა ყიდდა ძვირათ ჯობს, არ დაშურება ფასისო“, ხომ გაეგონანია!

— კი გამოგონია, თქვა იასონმა.

— ზო და თუ გაგიგონანია, ეს მარტო იმიტო კი არ არის ნათქვამი, რომ გაეგონო, უნდა დასრულო კიდევ!

— რაღა გაუწყობა! გადასწყვიტა იასონმა: გაეყიდი ადგილს და მიეცემ ოც თუმანს! მართალია ბევრი ფული იხარჯება, მარა თუ საქმე გაკეთდა, იმას რომელი ფული აჯობებსო?!—დალტოვა საბუთები და გასწია სოფელში ადგილის გასაყიდათ. გაჰყიდა ადგილი, აღებული ფული—ოც-და-ათი თუმანი—წამოიღო ქალაქში, ზოგი სახარჯათ მომინდებო, ჩა-

აბარა იმ კაცს ოცი თუმანი, გამოართვა „გაკეთებულს“ საბუთები და თავის მარკებიტურთ წარადგინა სადაც ჯერ იყო. უფროსმა რომ იასონის საბუთები ნახა, ერთი გულიანათ გადინარხნა, გადისროლო და ციკათ უთხარა იასონს თანაჯიშინს პირობით: „არ ვარცა, კულათ არის ნათარგმნი, ხელახლა გააკეთებინე ვისმეო“. საწყალი იასონი!.. აგერ სამი-ოთხი კირია, რაც ქალაქშია, ნაყიდ პურ-ლიწონოზე, როცა ამას უნდოდა საბუთების წარადგენა, მაშინ უფროსს არ ეცალა: „ზეთირი, ზეთირი პოკალუსტაო“, ემნებოდა; ეს „ზეთირი ზეთირი“ აღარ გამოიღია, იასონს კი ამასობაში ის გადაწარჩენი ათი თუმანიც შემოგხარჯა. ახლა რაღა ქნას? ფულიც დახარჯა, ევრც საქმეები გაკეთა. მაგრამ უცბათ გული მოიბრუნდა და გადასწყვიტა: ძვალზე რომ დაედგე, ამ საქმეს მაინც გაეყევი და ბოლომდის გაეიტანო. წაიდა უკეთესი მთარგმნელის საძებრათ. გზაში ერთმა _ღღოთან-მადლიანმა_ უთხარა: ეგ საბუთები ჩემო ძმაო, ძველთაგანია, ქარავმებით დაწერილია და ძნელი ამოსაკითხ-სათარგმნი! მაგების შემსრულებელი კაცი აქ არაფერ არის, —ისევ „პეტერბურში“ უნდა გავზავო და იქ ამოაკითხავენ ნასტავლებიო“. იასონი ახლა არაფითარ ხარჯებს აღარ ერიდებოდა, ოროდენ კი საქმე რიგინათ წასულიყო. შეეცოხა: ნეტა ვინ გზავნის ამ ქალაღდებს „პეტერბურშიო“?—აი მე! მაგისთანეგს სულ მე გვზავნი და იქიდანაც მივე მომდისო. ვახარებულმა იასონმა ჩააბარა მას საბუთები, ფულათ მოურჩიდა ოც-და-ათი თუმნათ და გასწია სოფელში ადგილების გასაყიდათ, გაჰყიდა საუკეთესო ადგილი ნახევარ ფასათ, რომელშიაც აიღო ხუთასი მანეთი, იყიდა კაი ცხენი და გასწია ქალაქისაკენ. იქ იმ კაცმა, რომელმაც საბუთები ჩააბარა, უთხარა: საბუთები გაგზავნილია და ორი სამი თვის განმავლობაში მზათ იქნებოა. აღტაცებულმა იასონმა მაშინვე მისცა მას აღთქმული ოც-და-ათი-თუმანი და დაბრუნდა სოფელში.

— ქალა! ჩვენი საქმე, მადლობა ღმერთს, კარგათ მიდის, —საბუთები სამი თვის განმავლობაში მზათ იქნება და მერე ხომ... კაცმა თუ დახარჯოს ბარემ სასარგებლო საქმეში უნდა დახარჯოს!..

— რა ვიცი, სასარგებლოა თუ უსარგებლო? სასარგებლოს ჯერ ვერაფერს ვხედავ და მგონი არც მერე იქნეს რამეო—უპასუხა ცოლმა.

— ჰეი, ჰეი დედაკაციო! შენ რა იცი რა იქნება!

— რა იქნება და... ი ბოვშს რომ ხელი გაუწყეთ და სხველა შევასრულებოთ, ის გზობა! ეს ერთი წელიწადია, რაც ამ საქმეებში ვაბი, იმ ბოვშზე ძალიან ხელ-აღებული ვართ: ევლარც თვალყურს ვადევნებთ, სტავლობს ჩასქმ თუ არა... სულ

ამ საქმეებს უნდები... ამას რომ თავი დანებო და ი ბოვშს ხელი შეუწყო, ის ჯობია მე ვიცო...

— სუს, სუს! გააწვევინა სიტყვა იასონმა: დედაკაცებმა ნაცარში როგორ რა ჯობია, ის იცით, სხვა არაფერი! ხუმრობა საქვე! სხვა სისხლი, სხვა ანგარიში... ხომ გავიგონია; „გაუთლელი ჯობს ალმასს ცთობილს ფირუზანასო!“

— მერე რა?

— რა და—ჩვენი შეილი, რაკი აზნაური იქნება, თუნდა უსწავლელიც იქნეს, მაინც აჯობებს „გაუთლელი ფირუზანს“, —ნასწავლ გლეხს! ხომ იცი ეს შენ?...

ამ დროს ვიღამაც დაიძახა. იასონმა გაჰხედა, შემობრუნდა და თან შეილის წერილი შემოიტანა.

— ვინ იყო ის კაცი? ჰკითხა ცოლმა.

— ნესტორა იყო ჩვენი ე წიგნი წამიკითხე ერთი, რა წერია შივ. იასონმა კითხვა არ იცოდა და ცოლმა —ქეთომ—წაიკითხა:

„ძვირფასო მშობლებო! მე კარგათა ვარ, ძალიან საჭიროა და ოც დახუთი მანეთი გამომიგზავნეთ. —ოცი მანეთი სწავლის ქირა უნდა გადაიხადო და ხუთი მანეთიც წიგნების ფასათ შვირღება.“

თქვენი ბაბუ.

იასონი ოცი თუმანი რომ თხოვეს საბუთებზე გადასწერათ, მონაღი, მაშინ არ შეწყებებულა ისე, როგორც ახლა, „სად ჯვანაბაში ვიშოვო ახლა მოცდა-ხუთი მანეთი?!“. კიდევ ადგილი გვაყვლიდა?! აბა ი ხუთასი მანეთი მთლათ ის საქმეებს უნდებო: ზოგი სათარგმნი, ზოგიც მარკების უფლი და სხვა...

იასონმა სხვა ევლარაფერი მოახერხა აიღო და ხუთი მანეთი გაუგზავნა და დანარჩენისა შეუთვალა, რომ მცირე ხნის განმავლობაში იმასაც გამოიგზავნიო, — ასე უთხარი მასწავლებელსაცო. იასონმა ამითი შორი შორა შეილის თხოვნა და... სამუდამოთაც...

გავიდა ერთი თვე, ორი, დაღვა მესამეც—იანვარი, და იასონიც ცხენით გაემგზავრა ქალაქისკენ, საბუთებზე ჩასაბარებლათ. გაემგზავრა მაგრამ ვაი ამისთანა გამგზავრებას... საშინელი დღე იდგა, დიდი თოვლი იწე და ზედ კიდევ მეტის უმატებდა. ცივი ქარი უბრაფად, ხვედრად თოვლის და მუქა მუქა აყრიდა პირში იასონს. კიდევ დაღამდა. ქალაქი ჯერ ძლიერ შორს იყო და სოფელიც არსად ჩანდა მახლობლათ. თოვლით შეფიქვლილი იასონი ძლივსა მაგრდებოდა ცხენზე! ეს უკანასკნელი საშინელი წვალებით აპობდა თოვლს და ის მიჰყავდა თავისი პატრონი, მაგრამ მეტი სიარულიც აღარ შეიძლებოდა.

დაბნეულა ისე, რომ კაცი თვალში თითს ევლარ მიიტანდა! იასონმა გარდსწვივტა ღამის გასათევთ სის ძირში დამდგარიყო და დაღვა კიდევ.

ტაროსი თანდათან მძაფრდებო. ქარი საშინლათ ზუზუნებს და გაშიშვლებულ ხეებს საცოდავთ აყენებს. იასონი ცხენს ეხვევა კისერზე, იქნებ ცოტა გამათბოსო, მარა ამაოთ! გვიდა ხანი და იმ ადგილს სადაც იასონი დაღვა იმ საწველ ღამეს, მგზავრებმა კედარი ცხენი და მის გვერდით მკედარივე კაცი ოპოვნეს, საბრალოებს ერთმანეთისათვის კი.კრი გადუქლათ და ისე დაელოათ სუც ი.

საბრალო კეთოც იმ საშინელ ზამთარში გაცივდა და წუთი სოფელს გამოეხალმა. იასონის საბუთების ამბავი აღარაჲინ იცოდა, რაკი იასონი აღარ იყო, მისი საბუთებიც საღლაც გაქრა. ვინ იცის, იქნებ იმ საბუთებით სხვა ვინმემ ისარგებლა...

დ. თომაშვილი.

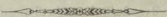
(შედეგი იქნება)

შეცდომის ბასწორება.

წასული ნომრის მე-167 გვერ. უნდა იყოს: ხალხთან ერთად კატეგორიებში მოთავსებას.

იქვე მარჯვნივ: „მებრძოლ ელემენტებს თავის განებაში არც არივებს და დადრც სხვა ვინმეს არწმუნებს; რომ ეს შერიგება ნამდვილი რეალურიო“.

ცოტა ქვეით უნდა იყოს: ეს ინტელიგენციის ნაწილი მკენიერებას სიტყვით ისეთი მოძღვრების შემქნელია, რომელც შეგნებული გამოთქმა ბეგრ საგუნგოებს განმავლობაში შეგუნგ ღათ განგითარებულ ისტორიულ მრგვისს.

გამოვიდა საბავშო წიგნი

„პატარა ლორდი“

ჯეჯილის რედაქციის გამოცემა

თარ. ელ. წერეთლის

შასე 30 კაპ.

იყიდება „წერა-კითხვის საზოგადოების“ წიგნის მალაზიაში და თეთი ჯეჯილის რედაქციაში.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ. წერეთლის.

საპლიტიკოს, სამეცნიერო და სალიბერალურ ნახაზიანი გაზეთი; გამოდის ყოველ კვირა დღეს
 დამატებითი ნომერი **ივლისი 16 1898 წ.** დამატებითი ნომერი

შინაარსი: უპროტექციო შიშნობა ივანე შჭელიშვილისა. — ქუთაისის ბანკსა და კვამი განცხადებებს.

„უპროტექციო“

(ნათარგმანი)

სულის სნეულებით შეგყარობითა საეთმყოფოში წვედი, მხოლოდ იმისთვის, რომ მენახა ერთი ფრიად საინტერესო აეთმყოფი.

ეს აეთმყოფი იყო სულ ახალ-გაზდა, ჯანამთელი და წარმოსადგვი ეთ-აკი. შევეყურებდი მის სიუცხლით საესე სახეს და არა მჯეროდა, რომ იგი სულით აეთმყოფი, საუკუნით გონება შერყეული იყო. — ხასიათი რაღაც უცნაური აქვს, მიამბო საეთმყოფოს მკურნალმა, მეცნიერებას ჯერ არ გამოუგონია მაგნიჩო აეთმყოფობის სახელი. უფრო, შეიძლება, ეწოდოთ პროტექციოფობიით.

— რაში არის ეგ უცნაური აეთმყოფობა?

— შეუპოვობა! ამ სნით შეგყარობილი დიდი მოწოდება გაციკლიოს ცხოველების გზა და გაითქვას საზოგადოებაში სახელი მხოლოდ „უპროტექციო“, სხვის დაუხმარებლად.

— აი, ამისი ამბავი — დაიწყო ექიმმა და მიამბო

შემდეგი: ამ ყმაწილ კაცს, სულ რაღაც წელიწადია, რაც გაუთავებია უნივერსიტეტში სწავლა და ჩამოსულა პეტერბურგში იმ აზრით, რომ სამსახური რამ ეშოვნა. უმადლესი აზრებით და იდეებით გამსჭედილი

ყმაწილი კაცი არამც თუ შეეცადა „არეკომენდაციო“ წერილების მოენას, რომელიც აუცილებელი საჭიროა ადგილის შოენისათვის, არამედ მკაცრით აღიარა; რომ მე არა მსურს სხვისი დახმარება, სხვისი პროტექცია. არა მსურს არავის მოვალეთ დავრჩე — გადაწყვეტილ ამბობდა ყმაწილი კაცი, — და იმედოცა მაქვს, ზემი გულწრფელი სურვილით ვემსახურო სამშობლოსა და საზოგადოებას. საქმეა, რომ ვიშოენა ადგილი, თანამდებობა სამუშაო... ნაწინაობნი და ამხანაგები ბერეს ცდილობენ, როგორმე ჩაენერგათ „იდელური“ ყმაწილი კაცისათვის, რომ ეს საუკუნე იმისთანაა, რომ უპროტექციოთ კაცი ვერსად ვერას გახდებოა, მაგრამ ამ რჩევას ყურსაც არ უგდებდა.

მიმართა ერთ დაწესებულებას, მეორეს, მესამეს და ყველაგან ცივი უარი მიიღო. საწყალი, თვით დარწმუნდა, რომ ადგილებს მხოლოდ მათ აძლევენ, ვინც გამოყვეჩებულა, სრული უნიჭო, ვინც უფრო პირში მაქებელია, ზურგს უკან მლანდველი, ოღონდ კი ძლიერი პროტექცია ჰქონდეს და კეშირი ბობოლეობან; ამას კი ან პირდაპირ უარს უცხადებდენ, ან ტყბილი იმედობთ ანუკეშებდენ ადგილის მიღებაზე....

მან შეადგინა ეკონომიურ საკითხზე პროექტი, რომელიც იმ დროს აუცილებელი საჭიროება იყო კავშირის წარმატებისათვის. ამ პროექტს საჯანო

ს. მარტისა

ჰკონდა "გამოჩეკვია ახალი რამ ახრი ეკონომიურ სფერაში. მშრომნი წარადგინა, სადაც ჯერ არს; პროექტი მიიღეს აღტყუბით, სრული თანაგრძობობით და .. არხივენი კი ამოაყოფინეს თავი. ხართლაცა ძალას ხომ არ? ღაღინდენ, არ შეიწუხებდენ თავს და არ შეუდგებოდენ განხრეკას და აწონ-დაწონას ეილაც ახალგაზდა, უწინაბი, ყმაწვილი კაცის პროექტი-სას. ყველა ასე ფიქრობდა: მას არც "რეკომენდაცია" აქვს და არც ჯეროვანი "პროტექცია".

ასე ჩაქრა ნაშრომი, უბედური მოიდელესი, თუმცა შემდგენი დარწმუნებული იყო, რომ მისი მოსაზრება საუცხოვოა...

ყმაწვილმა კაცმა მინც ფარ-ხმალი არ დაუშვა ძირს, სულით არ დაეცა. უეცრივე მოაგონდა ღ და-რწმუნდა, რომ, აი, ახლა კი მივალწვე ჩემ მიზანს: „ნუ თუ იმ წმინდა ხელოვნებაში, როგორცა ახის სცენა, კაცს პროტექცია დაჭირდება? უნივერსიტეტ-ში მეტ სახელს „არტიტს“ მეძახდენ, რადგან სტუ-დენტების წარმოდგენაში პირველ როლებს ეთამა-შობილი. აბა, შეგვეცდები და გამოვცდი ჩემ თავს: იქნება, ამით მაინც მოვუტანო სამშობლოს სარგებ-ლობაო! — თქვა და გაცქანა თეატრის დირექტორთან, რომელსაც თავისი სურვილი გამოუცხადა.

— მაშ თქვენ ბძანებთ, რომ უნივერსიტეტში პირველ როლებს თამაშობდით და უფრო პრემიერებს? — დაიბ, ბატონო დირექტორო.

— გყავთ ვინმე აქ გამოჩენილ პირთაგანი, ან ნათესავი, ან ნაცნობი? აი, მავალითხ ხომ არ იცნობთ თქვენ ბარონესსა —ს, მუღან ლიტერ-ნი ოლტაში რომ დაბძანდება? ან გრაფინა კ—ს, მთელ წლიურ ამონებენტს რომ იღებს ხოლმე? ან ტ—ს? ან ე—ს ხომ არ იცნობთ?

— არა, ბატონო, არ ვიცნობ და არც მსურს მათი გაცნობა, ან რა საქირაო?

— არაფრათ, ისე გკითხავდით... მაშ, აი, რა წა-იღეთ ეს პიესა ვადაკოხებთ და ისწავლეთ კარლ-მოორის? როლი, მობძანდით ხუთ დღეს შემდეგ რეპეტისიაზე და გამოვცდით.

ყმაწვილ კაცს თვალები გაუბრწყინდა პიესა „გა-ზაკების“ გავრენაზე, რადგან ყველა როლებზე კარ-მოორის როლი უფრო ეხერხებოდა და ხელოვნუ-რითაც ასრულებდა სტუდენტების წარმოდგენაში.

გავდა ხუთი დღე. როლი მზათ არის, დაკვირ-ვებით შემეშუავებული და გაზგაბრებული.

აი, ჩვენი ახალ-გაზდა მსახ:ობი გამოჩნ და სცე-ნაზე გამოსადგლათ. უეცრივე მსახ:ობით შორის ჩა-ვარდა ჩურჩული: „ვინ არის?“ „სადაურია?“ „რა როლებზე არის?“ ქალვამა გადახედეს ერთმანეთს და ნერწყვის ყლამით წაიჩურჩულეს: „რა ღამაშაო!...“

დირექტორმა, ჩვეულებისამებრ, გააცნო ყვე-ლას.

დაიწყო რეპეტიცია, გათავდა პირველი მოქმე-დება ტრაგედიის „გაზაკების“. დაიწყეს მეორე მოქ-მედება. ახლა ჩვენი მსახ:ობის რიგია.— აი, ავერ მი-ეიდა იქნობამდე, როდესაც კარლ-მოორი გამოვარ-დება მამის წერილით გაშვებულთ: „პოი, ადამიანო ადამიანო ცრული და ვერაგო! შენი თვალბი წყალია, შენი გული ქვა არის, ტუჩებზე ჰკონი და გულში კი მახეული უტარებ!“ ... და სხვა... და სხვა...

ისეთი გრძობობით და გვაძაბუტყველობით შეა-სრულა ეს მონოლოგი რომ ყველა სულ გაკმენ-დილი უყურებდა და გულში „გაშას“ გაიძახოდენ. მხოლოთ ერთი ჩასუტყებული, ფუნჩული ქალი არ იყო კმაყოფილი და სიზარხისგან ტუჩებს იცენეტდა და თითებს იმტრევედა. გათავდა მეორე მოქმედება; გაიხმა ფუნჩულამ დირექტორი კანტორაში და უთ-ხრა.

— მიხვილ პეტროვიჩ! რას შერებთ, გინდათ, რომ ისტრეცა დამეძართოს და გული შემიწუხდეს? გინდათ, რომ საზოგადოება დააფრთხოთ? ვინ არის ეგ ყმაწვილი კაცი, ესი შვილია, იციო? ან იცნობს ვის-მეს? როგორ? შეიძლება მაგისი სცენაზე გამოშვება... — რატომ, ჩემო კუგრუმეღავ, ნიკაზე ხელის ამოკერით უპასუხა დირექტორმა, — შეენიერი არტი-ტი დადებია.

— მეჩე ჩემმა ქმარმა რალა უნდა ქნას, რომ ეგ საზოგადოებას აჩვენოთ, ხომ სულ ძალღათაც აღარ ჩაავლებენ. ჩემო, სულიკო, მიშვილე და არ გამოუ-შვა მაგ ბოლში. ე. ი. სრულიად ნუ მიიღებ, თო-რემ ხომ იცი, გავებუტებთ, ვადავინდა და აკოცა დი-რექტორს; დირექტორმაც თავისი მხრით მოჰხვია ხელი და დაუმატა:

— ოლონდ შენ გესიამოვნოს და გინდა სულ ყველას დაითხოვი!

— ჩემო კარგო, ჩემო გვირბო, ერთიც აკოცა; გაიტქა და შეგირა ამხანაგებში, ვითომ ღ არაუფერიაო!..

— აქ მობძანდით, დაუძახა დირექტორმა ყმა-წვილ კაცს: აი, ჩემო კარგო, ძალიან კარგი და ძლი-ერი ნიჭი გაქვთ, მაგრამ, რადგან პროტექცია და რე-კომენდაცია არა გაქვთ რომელმე გამოჩენილი პი-რისნაგან, ამიტომ თქვენი მიღება არ შემიძლია. ყმა-წვილი კაცი დალონებული გამოვიდა თეატრიდან და თან ბუტბუტებდა: „ყველაფერს მოვიფიქრებდი და ამას კი არა, რომ სცენისთვის, ლთაფირივი ტაძრი-სათვის, პროტექცია დამპირდებოდაო!“

ყმაწვილმა კაცმა, მინც კიდევ არ გაატება გული, მინც კიდევ არ დატოვა ბრძოლის ველი და ვადაწყვიტა უქველათ დაადგეს იმისთანა სარ-

ბიელს და გამოცდის თავის ძალ-ღონე, სადაც, როგორც არწმუნებდნენ, არ საჭიროებს არც „პროტექცია“, არც „რეკომენდაცია“, არც კავშირი, იმასთანა სარბიელს, სადაც მხოლოდ ნიჭი მიქმედობს, ტალანტი მეფობს! ამას ჰქვია „სალიტერატურო ასპარეზი!“

ახალ-გაზდა მოიძვალე შეუღდა გულმოდგინეთ დღე და ღამ, დაუსვენრათ სალიტერატურო მოღვაწეობისთვის მზადებას, რომელთაც სულ ახალ, სასარგებლო საჭირო და ვერ არვისგან ცნობილ საკითხებს ეხებოდა. განიელს კვირებმა, თვეებმა და, აი, ავტო ნაშრომი მზით არის! ახლა მარტო ის ლა და-რჩენია, რომ წარადგინოს რომელსამე ჟურნალში დასატამბათ. იგი დარწმუნებულია, რომ სალიტერატურო ასპარეზი ერთად ერთი იმ ასპარეზთაგანია, სადაც სრულგებობა არაა საჭირო პროტექცია.. მაგრამ საუბედუროდ ჩვენი ახალ-გაზდა, მოიძვალე აქაც მოტყუედა. ერთ რედაქციაში უბასუხეს, რომ მისი ხელთნაწერი ძლიერ ვრცელა; მეორედან ისე დაუბრუნეს უკან, რომ კონვერტი არც კი გეხსნათ; მესამეში უჩინეს მოეტანა ზაფხულში და „იქნება“ სამუდამო თანამშრომლების მასალა არ გვერდეს და მაშინ დაესტამბოთო. მეოთხეში პირდაპირ გამოუტყაბდეს, რომ მხოლოდ თავისიანებისა ბეჭდვენ..

მოხუცი, კუზიანი, გამხმარ-გაყვითლებული მდივანი რედაქციისა შევიდა ყმაწვილი კაცის მდგომარეობაში, გაიყვანა კუთხეში და უჩურჩულა: „გამიგანე, ყმაწვილი კაცი, თუ გინდა, რომ შენი ხელ-ნაწერი დაისტამბოს, რომელიმე ბოზოლა ლიტერატორისაგან რეკომენდაცია უნდა გქონდესო, ან კიდევ, მოიტანეთ ხელ-ნაწერი წერალითურთ ს—სგან, ან გამოჩინილი მ—სგან და თქვენ მაშინ სულ სტენანა ვინ და დაწვეყნებ კურთხებას. ჩვენ ლიტერატურაში როგორც ყველგან, უპროტექციოდ ერთ ნაბიჯსაც ვერ გადადგამს ახალ-გაზდა მწერალი, რაც უნდა ძლიერი ნიჭის პატრონი იყოს. ეს თქვენ უნდა დამიჯეროთ!“ მე ამას ეამბობ ჩემი გამოცდილებით და ბევრი მწერე მაგალითების ნახვით. მართალია მოხდება ხოლმე, რომელიმე ახალ-გაზდა მწერალი უპროტექციოდ გაიკავებს გზას სალიტერატურო ასპარეზზე, მაგრამ ამისთანა მაგალითი ძლიერ იშვიათია. როგორც წინან ვთქვი, ლიტერატურაში და ყველა სხვა დაწესებულებაშიც აუცილებელი საჭიროებაა: პროტექცია, კავშირი, რეკომენდაცია და ბოზოლების ფეხთა მტვირის ლოკვა... ამა, თქვენ შეეცადეთ და იმოუბო რომელიმე დიდი ლიტერატორის საჩუკომენდაცია წერილი, მაშინვე დაინახავ, როგორ მოგვეტყვიან რედაქტორები; თქვენთვის გაიხსენება მოწყობის კარი და დიდების ყანასაც თქვენ მოიძიეთ!

— უთუოთ დაეთანხმა ყმაწვილი კაცი, არა? ჩავეკითხე ექმის.

— სრულგებობაც არა, სტაცა ხელი თავის ხელ-ნაწერს და ლუკმა-ლუკმით აქცია, გადაჰყარა იატაკზე და მოჰყვა საშინელ ყვირობას: „არა მსურს მე პროტექციით დიდების მოპოვება!.. გამოშვით, მე მსურს იმ ქვეყანას წაიღო, სადაც პროტექცია საჭირო არ არის, სადაც ნიჭი და ცოდნა განადგებს და წვეტს კაცის ბედ იბოლოს და არა რეკომენდაცია..“ და გამოეარდა გამაგებელი გარეთ.

— იმ საღამოსვე—დაათავა ექიმმა—უბედური ყმაწვილი კაცი მოიყვანეს ამ საავითმყოფოში.

— ბევრი გაუთ „მაგ გეარო“ აუთმყოფები?

— საბედნიეროდ არა!—მიპასუხა ექიმმა, ჩვენ დროში ძალიან ცოტაა იმ გვარი ხალხი, რომლებიც ცდილობენ გაიკლიონ გზა ცხოვრებისა „უპროტექციოდ“; არამც თუ ცოტაა, სრულიადაც არ მოიპოვება.

იგანე მჭკდელიშვიდი.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წრეთელას.

საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახატებიანი ვაჭეთი

„კ ვ ა ლ ი“

გამოიღეს 1898 წელსავე ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თამახმდე

აჭეთი წლიურად ღირს გაუზღვენელათ 7 მანეთათ, ხოლო ვაჭუნეთ 8 მანეთ. ნახევარი წლით გაუზღვენელათ 3 მან. 50 კაპ., ვაჭუნეთ 4 მანეთ. სამი თეთი გაუზღვენელათ 2 მანეთ., ვაჭუნეთ 2 მ. 50 კ. თოთა ნომერი სამ შაურათ. ხელის მომწერლებს წლის ფული შეუძლიათ ნაწილ-ნაწილად გამოგზავნათ. ხელის მოწერა მიიღება თბილისში „წერაკითხვის საზოგადოების კანცელარიაში“ (Дворцова-ул. д. зем. банка № 102) და თეთი „კვალის“ რედაქციაში Артллер. ул. № 5, противъ бывшей редакції.

ქალაქ გარეთ რედაქციას ყველგან ჰყავს თავისი აგენტები.

თამარ დედოფლის დიდი სურათი (ფერად წამლებით) დღის იქით გაიყიდება „კვალის“ რედაქციაში 1 მ. 50 კ. (ვასაჭუნეი ფოსტის ხარჯი 30 კ.)

„წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ წიგნის მალაზიაში იყიდება ახალი წიგნი.

ლ ე ქ ს ე ბ ი ე ლ ლ ს

თსუფუბა განჯეგი დისა.

ავტორის სურათით. ფასი ზოი შუკრა (გვგზენით თურმეტი შუკრა). ეინჯ ათ ცალს დიბარებს—წიგნი ცსრა შუკრათ დეთმობა, რუ-და-ხუთ ცალს—რ. აასხათ.

(3—3)

ჯეჯილის გამოსვლა

ზანგი და თეთრი

შეიდი ცნუივარეფული ნახატით.

ფასი 1 ჯან, ხოლო სანქსონო, ვანაუან ელბი, ელი-რება 1 მან. იფილება „წერაკითხვის საზოგადოების“ წიგნი-საცემში და „ჯეჯილის“ რედაქციის.

თანახმით მათი ყოველად უსამღვდელო სობის საქართველოს ეგზარხოსის დამტკიცებისა, თფილისის სეპარკიცია რჩევამ, 17 ოკტომბერს, 1897 წ. გადაწყვიტა ქართული საყმაწვილოა უფრნალი „ჯეჯილი“ საქართველოს ეპარკიის სამრევლო სკოლებში მიღებულ იქმნას სახმარებლათ.

ბილის ექიმი

ვ. ი. ქიქინაძე

მინეილოვის ქუჩა, № 81 სახლი, დ. სლი-ვიციისა. ავთმეყოფებს მიიღებს დილით 8—1 ს. და საღამოათი 5—8 საათამდე.

საბავშო წიგნი

„პატარა ლორდი“

ჯეჯილის რედაქციის გამოცემა

თარ. ელ. წერეთლის

ფასი 30 კაპ.

იყიდება „წერაკითხვის საზოგადოების“ წიგნის მალაზიაში და თეთ ჯეჯილის რედაქციაში.

საყმაწვილო ნახატებიანი ქურნული

„ჯეჯილი“

წალიწადი ვაცხა

გამოდის 1898 წელსაც თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამდის.

1898 წლის ხელის მომწერლებს საჩუქრათ და-ურვიდებათ ნახატებიანი წიგნი „ალბომი“ ცხოველთა ცხოვერებიდან.

ქურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებთ ღირს—4 მან. ტფილისის ვარემე გავზენით 5 მან.

ცალკე ნომრის ფასი თფილისში არის 50 კაპ. ხელისმოწერა შეიძლება მხოლოთ წლით და ნახეჯარი წლით.

ხელისმოწერა შიილება:

- 1) თფილი ისში—წერაკითხვის საზოგადოების კანცლოზარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка № 102), და თეთ ჯეჯილის რედაქციაში (Артиллер. ул. № 5, против бывшей редакций).

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლის